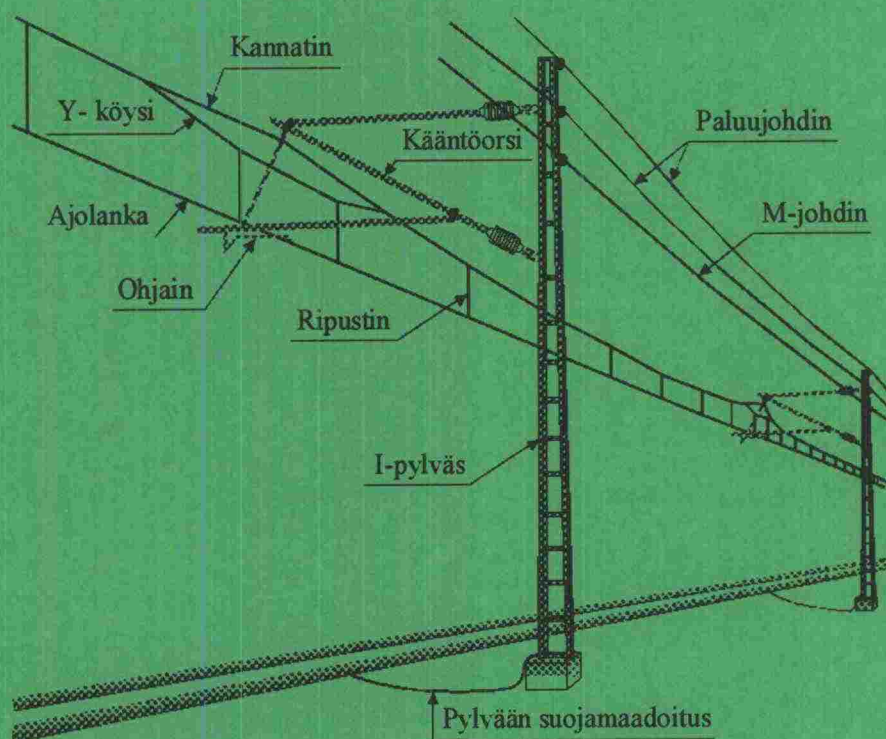

SÄHKÖRATAMÄÄRÄYKSET

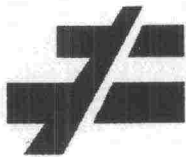
Ratahallintokeskuksen
julkaisu B 5

SÄHKÖRATAMÄÄRÄYKSET

RHK
RATAHALLINTOKESKUS
KAIVOKATU 6, PL 185
00101 HELSINKI

PUH. (09) 5840 5111
FAX. (09) 5840 5140
SÄHKÖPOSTI: tek@rhk.fi

ISBN 952-445-043-7
ISSN 1456-1204

25.1.2001

SÄHKÖRATAMÄÄRÄYKSET

**Ratahallintokeskus on hyväksynyt Sähköratamääräykset.
Voimassa 31.1.2001 lukien.**

Ylijohtaja

Ossi Niemimuukko

Teknisen yksikön päällikkö

Markku Nummelin

ESIPUHE

Sähköratamääräykset (SRM) käsittelevät sähkötyöturvallisuutta sähköradalla. Julkaisun toimitustyö on tehty Ratahallintokeskuksen ohjauksessa. Työryhmässä ovat olleet mukana Juha Sjöblom ja Markku Nummelin Ratahallintokeskuksesta sekä Kimmo Konsala, Harri Holmberg ja Sampo Niiranen Oy VR-Rata Ab:sta.

Helsingissä, tammikuussa 2001

Ratahallintokeskus
Tekninen yksikkö

SISÄLLYSLUETTELO

1.	YLEISTÄ	5
1.1	Sähkörata	5
1.2	Soveltamisala	5
1.3	Sähköratalaitteiston käytön johtaminen	5
2.	SÄHKÖRATAJÄRJESTELMÄN KÄSITTEITÄ JA MÄÄRITELMIÄ	7
3.	ETÄISYYDET SÄHKÖRADAN JÄNNITTEISISTÄ OSISTA	15
3.1	Jännitteiset rakenteet	15
3.2	Pienin työskentelyetäisyys	15
3.3	Pienimpään työskentelyetäisyyteen vaikuttavia seikkoja	15
3.4	Pienin työskentelyetäisyys jännitteisen osan sivulla ja alapuolella työskenneltäessä	16
3.5	Työkoneen maadoittaminen	18
3.6	Katkenneesta johtimesta aiheutuva vaara	18
3.7	Töiden valvonta	18
3.8	Pienin työskentelyetäisyys syöttö- ja välilytkinasemilla	19
3.9	Veturit, vaunut ja työkoneet sähköradalla	19
3.10	Torni- ja kumipyöränosturin käyttö sähköradan läheisyydessä	19
4.	JÄNNITEKATKOON LIITTYVÄT TOIMENPITEET	21
4.1	Jännitekatkopyyntö	21
4.2	Kytkenäehdotus	22
4.3	Kytkenämääräys	23
4.4	Erottaminen jännitteestä	23
4.5	Jännitteen kytkemisen estäminen	24
4.6	Jännitteettömyyden toteaminen	24
4.7	Päätyö- ja muiden työmaadoitusten tekeminen	25
4.7.1	Työmaadoittaminen	25
4.7.2	Maadoitusvälineet	25
4.7.3	Ajojohtimen päätyö- ja työmaadoituksen sijainti	26
4.7.4	Ajojohtimen työmaadoittaminen M-johdinalueella	27
4.7.5	Ajojohtimen päätyö- ja työmaadoituksen tekeminen	28
4.7.6	Paluujohtimen työmaadoittaminen	28
4.7.7	Vastajohtimen työmaadoittaminen	29
4.7.8	Rakenteilla olevan ratajohdon työmaadoittaminen	29
4.8	Työn aloittamislupa	30
4.9	Työn päättymisilmoitus	30
4.10	Ajojohtimen työ- ja päätyömaadoitusten poistaminen	30
4.11	Paluujohtimen työmaadoitusten poistaminen	30
4.12	Vastajohtimen työmaadoitusten poistaminen	31
4.13	Jännitteen kytkemisestä ilmoittaminen	31
5.	HÄTÄMAADOITUS	32

SRM Sisällysluettelo

6.	SÄHKÖTURVALLISUUSHENKIÖ	33
7.	SYÖTTÖASEMAT, VÄLIKYTKINASEMAT JA MUUT MUUNTAMOT	34
7.1	Sähkötila	34
7.2	Sähkötilassa työskentely	34
7.3	Erityisohjeet	34
8.	LIIKENNÖIMISEEN LIITTYVIÄ OHJEITA	36
8.1	Ratajohdon vauriot	36
8.2	Liikennöinnin salliminen	36
8.3	Jännitteen häviäminen, oikosulku tai virroitinvaurio veturissa sekä toimenpiteet	36
8.4	Virroitinvaurioiden havaitseminen matkan jälkeen	37
8.5	Ilmoituksen tekeminen lyhyistä jännitekatkoista tai voimakkaista valokaarista	37
8.6	Veturien tai junien pysäyttäminen	37
8.7	Liikennöinti höyryveturilla	37
9.	RULLAAMINEN VIRROITIN ALHAALLA	38
10.	VAUNUJEN KUORMAAMINEN, TARKASTAMINEN JA KUORMAN PURKAMINEN SÄHKÖRADALLA	40
10.1	Pääperiaatteet	40
10.2	Sähköistetyllä raiteella tai sen läheisyydessä tehtävien töiden ehdot ..	40
10.3	Kuormausalue	41
10.4	Tulenarat nesteet	41
11.	KULJETUKSET SÄHKÖRADALLA	42
11.1	Erikoiskuljetusten vaatimat toimenpiteet	42
11.2	Maantiekuljetukset sähköradan tasoristeyksessä	42
12.	TYÖSKENTELY OPASTINSILLALLA	43
13.	SÄHKÖRADAN RAITEESEEN KOHDISTUVAT TYÖT	44
13.1	Paluuvirtatie	44
13.2	Suojamaadoitukset	44
13.3	Käyttömaadoitukset	44
13.4	Muita määräyksiä ja ohjeita	45
14.	KÄYTTÖKESKUKSET	46
14.1	Käyttökeskus	46
14.2	Työskentely käyttökeskuksessa	46
14.3	Sähköradan paikalliskäyttömahdollisuudet	48
14.4	Ratajohdon kytkentä	48
14.4.1	Peruskytkentä	48
14.4.2	Valvontajärjestelmän häiriöt ja vauriot	48

14.4.3	Käyttöpäiväkirja	48
14.4.4	Syöttöalueet	48
14.4.5	Erottimet, kuormanerotitimet ja katkaisijat	49
14.5	Toimenpiteet häiriötapauksissa	49
14.5.1	Häiriöiden selvitys	49
14.5.2	Oikosulku ratajohdossa	49
14.5.3	Ratajohdon kuormitus	50
14.5.4	Häiriö syöttö- tai välilytkinasemalla	50
14.5.5	Häiriö kantaverkossa	50
14.5.6	Häiriöstä ja poikkeavuuksista ilmoittaminen	51

LIITELUETTELO

1. Sähköistysjärjestelmät
2. Erotuskenttä, erotusjakso
3. Ratajohtopylvään käyttömaadoitukset
4. Virran kulkutie syöttöaseman ja vetokaluston välillä järjestelmässä 25 kV
5. Virran kulkutie syöttöaseman ja vetokaluston välillä järjestelmässä 2x25 kV
6. Ryhmityseristimet
7. Liikennepaikan sähköratalaitteiden merkintöjä (Ryhmityskaavio)
8. Syöttö- ja välikytkinasema järjestelmässä 25 kV
9. Järjestelmän 2x25 kV syöttöasema
10. Ratajohto avoradalla ja ratapihalla
11. Tehtävään opastetun henkilön pienin työskentelyetäisyys järjestelmässä 25 kV
12. Tehtävään opastetun henkilön pienin työskentelyetäisyys järjestelmässä 2x25 kV
13. Jännitekatkoilmoitus
14. Paluujohtimen erottaminen viereisen raiteen paluujohtimesta
15. Ajo- ja paluujohtimen siirrettävät työmaadoitusvälineet
16. Aukean tilan ulottuma
17. Sähköradan merkkejä

1. YLEISTÄ

1.1 Sähkörata

Suomessa Ratahallintokeskuksen (RHK) hallitsemalla sähköradalla käytössä oleva sähköistysjärjestelmä on 25 kV tai 2x25 kV (liite 1).

Sähköratarakenne koostuu syöttö- ja välikytkinasemista, ratajohdon johtimista ja niiden kannatusrakenteista (pylväät, portaalit, kääntöorret), imumuuntajista, radanvarsisäästömuuntajista, erottimista ja eristimistä. Rakenteeseen kuuluvat lisäksi sähköradan läheisyydessä sijaitsevien metallirakenteiden suojamaadoitus-johtimet, sähköistettyjen raiteiden kiskot jne. (liitteet 9 ja 10).

1.2 Soveltamisala

Sähköratamääräykset (SRM) ovat sähkötyöturvallisuusmääräyksiä, jotka RHK on laatinut sähköratalaitteiston haltijana. SRM:ssä on myös velvoitteita rautatieyrittäjälle sähköturvallisuuden takaamiseksi.

Sähköradan sähkölaitteiston rakentamisessa, muuttamisessa ja korjaamisessa sekä käyttämisessä ja hoitamisessa on lisäksi noudatettava voimassa olevaa sähköturvallisuuslakia ja sähköturvallisuusasetusta, valtioneuvoston ja kauppa- ja teollisuusministeriön päätöksiä, Turvatekniikan keskuksen (TUKES) ja RHK:n ohjeita sekä sähköturvallisuutta koskevia SFS-standardeja.

Jotta sähköradalla ratatyötä (rataan tai sen toimintaan vaikuttava työ, radan ja sen laitteiston tarkastus sekä työn suorittamiseen liittyvät liikenteenhoidolliset ilmoitus- ja turvaamistoimenpiteet) tekevät henkilöt voivat perehtyä sähkörataan ja sitä koskeviin sähköturvallisuusmääräyksiin tehtäviensä edellyttämässä laajuudessa, heidän esimiestensä on huolehdittava siitä, että heille annetaan riittävä sähkörataa koskeva sähköturvallisuuskoulutus RHK:n julkaisun Ratatyöntekijöiden pätevyysvaatimukset mukaisesti ja että heillä on käytettävissään Sähköratamääräykset.

Jokaisella rautatiealueella liikkuvalla, joka havaitsee sähköratarakenteissa vaurioita tai poikkeavuuksia, on velvollisuus tehdä ilmoitus havainnoistaan junasuorittajalle tai käyttökeskukseen.

1.3 Sähköratalaitteiston käytön johtaminen

RHK sopii sähköurakointiliikkeiden kanssa sähköratalaitteiston käytön johtamisesta ja kunnossapidosta.

Sähköratalaitteisto on jaettu sähköalueisiin, joissa kussakin on oma käytön johtaja. Käytön johtaja on tarvittaessa velvollinen antamaan tarkempia ohjeita sähköradan käyttötoiminnasta ja sähkörataan liittyvistä toista.

Sähkölaitteiston käytön johtajien puhelinnumerot ja vastuualueet:

	VR:n verkko	Yleinen verkko
Etelä-Suomi	21 301	0307 21 301
Länsi-Suomi	30 301	0307 30 301
Itä-Suomi	34 301	0307 34 301
Pohjois-Suomi	45 301	0307 45 301

2. SÄHKÖRATAJÄRJESTELMÄN KÄSITTEITÄ JA MÄÄRITELMIÄ

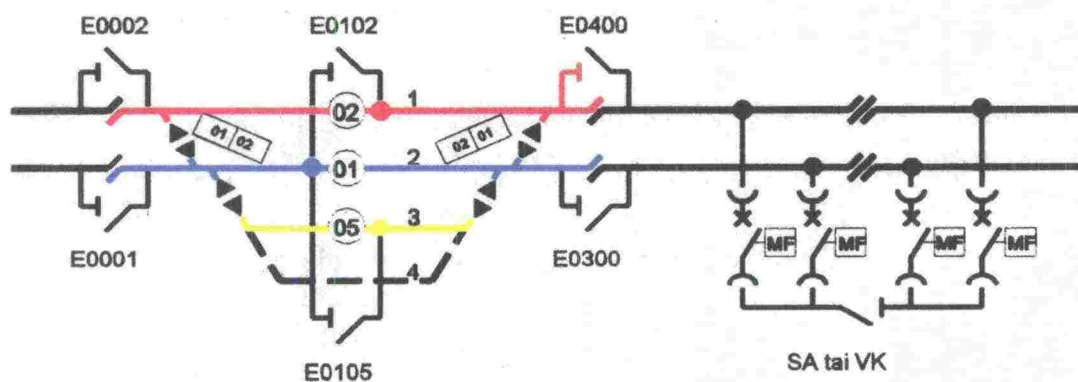
Ajojohdin	Ajolangan ja kannattimen tai vain ajolangan muodostama johdin.
Ajolanka	Ajojohtimen alempi osajohdin, josta virroitin ottaa tehoa.
Aukean tilan ulottuma (ATU)	Pitkin raidetta ulottuva tila, jonka sisäpuolella ei saa olla kiinteitä rakenteita eikä laitteita.
Eristetty kisko	Sähköratavirtapiiriin kuulumaton ratakisko, jota käytetään turvalaitosten eristettyjen raideosuuksien muodostamiseen.
Eroin (E)	Mekaanisesti toimiva kytkinlaite, joka aukiasennossa aikaan-saa luotettavan avausvälin ja kiinniasennossa kykenee johta-maan kuormitus- ja oikosulkuvirran, mutta jolta ei vaadita katkaisu- eikä sulkemiskykyä.
Erottaminen	Toimenpide, jolla virtatapiirin osa erotetaan toisesta virtapii-rin osasta siten, että sähköön johtuminen, vuotaminen tai yli-lyönti erotuskohdan yli ei ole mahdollista.
Erotusjakso (EJ)	Rakenne, jossa ajojohdin on vierekkäisten syöttöalueiden rajalla eristetty pituussuunnassa kahdesta peräkkäisestä kohdasta, joiden väliin jää maadoitettu osa (liite 2).
Erotuskenttä	Kiristyskenttä, jossa on siirtymäjänne ja erotusväli (liite 2).
Huolto- ja tarkastusauto	Maantiellä ja RHK:n käyttöluvalla (ks. Junaturvallisuussään-töön liittyvät tekniset määräykset ja ohjeet, Jtt) kiskoilla kul-keva auto, jota käytetään sähköradan kunnossapitoon.
Huolto- ja tarkastusvaunu	RHK:n käyttöluvalla (ks. Jtt) kiskoilla kulkeva vaunu, jota käytetään sähköradan kunnossapitoon.
Hätämaadoitus	Vaurio- tai muussa hätätilanteessa tehtävä työmaadoitus, jon-ka suorittaminen kuuluu sähköalan ammattihenkilölle tai rau-tatieyrytyksen tehtävään koulutetulle veturimiehistölle, rai-vauspäällikölle, työkoneneen kuljettajalle tai pelastusyksikölle.
Hätätilanne	Onnettomuuden, vaurion, tulipalon tai määräysten vastaisen menettelyn seurauksena syntynyt tai mahdollisesti syntyvä tilanne, joka voisi aiheuttaa henkilö- tai suuria omaisuusva-hinkoja.
Impedanssisilta	Kuristin, jota käytetään kaksikiskoisen raidevirtapiirin alueel-la paluuvirran johtamiseen eristysjatkoksen yli (raidekuristin) sekä rakenteiden, paluujohtimen, reduktiojohtimen ja kiskon varmistukseen ja M-johtimen maadoittamiseen paluukiskoon (maadoituskuristin).

SRM 2. Sähköratajärjestelmän käsitteitä ja määritelmiä

Imumuuntaja (IM)	Muuntaja, jonka ensiökäämi on sarjassa ajojohtimen kanssa ja toisiokäämi paluujohtimen kanssa ja jonka tarkoitus on pakottaa paluuvirta kulkemaan paluujohtimessa.
Johdonveto-vaunusto (Jvv)	Ratajohdon rakentamiseen ja laajoihin kunnossapitotöihin käytettävä kattolavavaunusto.
Jännitekatko	Sähkölaitteiston tietyn osan tekeminen jännitteettömäksi (kohta 4).
Jännitekatko-pyyntö	Sähkölaitteiston käytön johtajalle tai poikkeustapauksessa käyttökeskukselle esitetty anomus sähkölaitteiston tietyn osan tekemiseksi jännitteettömäksi.
Kaksikiskoinen raidevirtapiiri	Raidevirtapiiri eristetyllä raideosuudella, jossa raiteen molemmat kiskot ovat paluukiskoja.
Kannatin	Ajojohtimen koostuessa ajolangasta ja kannattimesta sen ylempi osajohdin, joka kannattaa ripustimien välityksellä ajolankaa.
Katkaisija	Kytkinlaite, joka pystyy katkaisemaan, sulkemaan ja johtamaan kuormitusvirran lisäksi myös oikosulkuvirran.
Kiipeämiseste	Ratajohtopylvääseen kiinnitetty pylvääseen kiipeämisen estävä rakenne
Kiskonvarmistus-johdin (K-johdin)	Yhtä paluukiskoa käytettäessä tämän rinnalle kytketty johdin, joka varmistaa paluuvirtatien kiskon katkeamisen varalta.
K-johtimen kiskoon liitäntä (KKL)	Kiskonvarmistusjohtimen liitäntä paluukiskoon
Kuormanerotin	Kytkinlaite, joka on sekä kytkin että erotin.

Kytkenä	<p>Toimenpide, jolla muutetaan sähköverkon kytkentätilaa. Kytkentään liittyviä nimityksiä ovat:</p> <p>Sähkölaitteiston osa</p> <ul style="list-style-type: none"> - erotetaan jännitteestä - kytketään jännitteiseksi <p>Kytin (katkaisija, erotin), virtapiiri</p> <ul style="list-style-type: none"> - avataan - suljetaan <p>Sulake</p> <ul style="list-style-type: none"> - poistetaan - asetetaan paikoilleen <p>Työmaadoitus</p> <ul style="list-style-type: none"> - tehdään - poistetaan <p>Kun kytkin on avattu, se on auki (-asennossa). Suljettu kytkin on kiinni (-asennossa).</p> <p>Laitteiden yhteydessä käytetään tunnuksia 0 ja I seuraavasti:</p> <ul style="list-style-type: none"> - 0, kytkimen aukiasento tai kytkimen avaava painike - I, kytkimen kiinniasento tai kytkimen sulkeva painike
Kytkenäryhmä	<p>Kytkenien, ryhmitysieristimen, erotuskentän tai erotusjakson rajaama ratajohdon virtapiirin metallisesti yhtenäinen osa.</p>

Merkintöjen selitykset:

01 02 05	kytkentäryhmien numerot
E0001, E0002	pitkittäiserottimet
E0300, E0400	poikittaiserotin
E0102	ryhmäerotin
E0105	ryhmityseristimen
02 01	kytkentäryhmien numero (ilmoittaa eristimen takana olevan ryhmän numeron)

	ryhmityseristin
	erotuskenttä
	erotusjakso
SA	syöttöasema
VK	välilytkinasema
	sähköistämätön raide

Ryhmityseristimien varustamista kytkentäryhmänumeroilla käytetään isoilla ratapihoilla.

Kytkin	Kytkinlaite, joka pystyy katkaisemaan ja sulkemaan määrätyn virran sekä johtamaan kuormitus- ja oikosulkuvirran.
Käyttökeskus	Keskus, jossa käyttöpäivystäjä tekee keskitetysti sähköradan kytkentämuutoksia ja valvoo energian käyttöä.
Käyttömaadoittaminen	Virtapiirin maadoittamiseen käytetty maadoitus (esim. PKL, liite 3).
Käyttöpäivystäjä	Käyttökeskuksen vuorossa oleva sähköalan ammattihenkilö
Kääntöorsi	Pylvääseen tai vastaavaan kannatusrakenteeseen kiinnitetty ajojohdinta kannattava jännitteinen rakenne, joka pääsee vaakatasossa kääntymään.
Liikenteen-ohjaaja	Henkilö, joka vastaa liikenteen turvaamisesta (junasuorittaja, kauko-ohjaaja, junaohjaaja).
Liitântajohdin	Osajohtimien, johtimien sekä johtimen ja kojeen välisiin liitântöihin käytetty johdin, joka on tavallisesti taipuisa, lyhyehkö ja löysänä riippuva.
Maadoittaminen	Virtapiirin tai laitteen johtavan osan yhdistäminen maadoituselektrodiin
M-johdin	Yleensä ilmassa oleva maadoitusjohdin, jolla useita ratajohtopylväitä tai muita suojamaadoitettavia osia liitetään paluukiskoon
M-johtimen kiskoon liitântä (MKL)	M-johtimen liitântä paluukiskoon.
Ohitusjohdin	Ajojohtimen rinnalle kytkettävissä oleva, muualta kuin syöttöasemalta lähtevä johdin, jolla voidaan ohittaa radan pituussuunnassa yksi tai useampia ajojohtimen sähköisiä ryhmiä.
Opastettu henkilö	Henkilö, jonka sähköalan ammattihenkilöt ovat opastaneet siten, että hän kykenee välttämään sähkön aiheuttamat vaarat ko. työssä.
Paluujohdin	Paluuvirtaa varten oleva johdin, joka liitetään paluukiskoon jokaisen imumuuntajavälin keskivaiheilla.
Paluujohtimen kiskoonliitântä (PKL)	Paluujohtimen yhdistäminen paluukiskoihin (liite 3).
Paluukisko(t)	Paluuvirtatien osana toimiva metallisesti yhtenäinen rata-kisko.

SRM 2. Sähköratajärjestelmän käsitteitä ja määritelmiä

Paluukiskojen poikittaisyhdistys	Metallinen yhdistys, joka on tehty rinnakkaisten paluukiskojen välille joko suoraan tai impedanssisiltojen keskipisteen kautta.
Paluuvirtatie	Osa sähköradan virtapiiriä, jota pitkin virta palaa sähköveturista tai sähköjunasta syöttöasemalle.
Pitkittäiserotin (E)	Samanaikaisen ajojohtimen sekä mahdollisen imumuuntajan kanssa sarjassa oleva erotin.
Poikittäiserotin (E)	Eri pääraiteiden ajojohtimien välinen erotin.
Poikittaiskatkaisija	Kahden erillisesti syötetyn johdon välinen katkaisija.
Portaali	Kannatusrakenne, jonka muodostavat jalkoina olevat pylväät ja niitä yhdistävät orret (portaali-orret).
Päätyömaadoitus	Lähinnä ajojohtimen erotuskohtaa oleva ajojohtimen työmaadoitus.
Radanvarsisäästömuuntaja (AM)	Sähköistysjärjestelmässä 2x25 kV radanvarteen n. 7 km välein sijoitettu muuntaja, jonka tarkoitus on pakottaa paluuvirta palaamaan vastajohtimessa.
Radanylitysjohdin	Poikittain radan ylittävä sähköratajärjestelmän muu virtajohdin kuin liitäntäjohdin.
Raidevirtapiiri	Virtapiiri, jonka avulla saadaan tieto junan olemassaolosta eristetyllä raideosuudella.
Ratajohto	Ajojohtimen ja mahdollisen paluujohtimen tai vastajohtimen sekä kannatusrakenteiden ja varusteiden muodostama johto.
Ratateknilliset määräykset ja ohjeet (RAMO)	RHK:n laatima ratatekniikkaa ja ratateknisiä töitä koskeva kokoelma määräyksiä ja ohjeita.
Rautatieyhtymä	Yhtiö tai muu yhteisö, joka päätoimenaan tarjoaa rautateiden kuljetuspalveluja ja jolla on hallinnassaan kuljetuksiin tarvittava vetovoima taikka yhtiö tai muu yhteisö, jolla on pelkään kuljetuksiin tarvittava vetovoima hallinnassaan ja lupa toiminnan harjoittamiseen.
Reduktiojohdin (R-johdin)	Imumuuntajattomassa ja säästömuuntajattomassa järjestelmässä paluukiskojen rinnalle kytketty johdin, jonka tarkoituksena on pienentää maan kautta palaavaa virtaa.
Reduktiojohtimen kiskoonliitäntä (RKL)	Reduktiojohtimen yhdistäminen (tavallisesti 300...500 m välein) paluukiskoon.

SRM 2. Sähköratajärjestelmän käsitteitä ja määritelmiä

Ripustin	Rakenne, jolla ajolanka on ripustettu kannattimeen.
Rullaaminen	Työmaadoitetun tai rikkoutuneen johdonosan ohittaminen sähkövetokalustolla virroitin alhaalla liike-energian avulla.
Ryhmytyseristin (RE)	Varuste, joka jakaa ajojohtimen kahteen sähköiseen ryhmään siten, että alta kulkeva virroitin voi ottaa koko ajan tehoa (liite 6).
Ryhmityskaavio	Kaaviollinen esitys tietyn rataosan raiteiden jakaantumisesta sähköradan kytkentäryhmiin (liite 7).
Ryhmäerotin (E)	Ratapihan sivuraiteiden tai sivuraiteen ja pääraiteen ajojohtimien välinen erotin.
Suojamaadoittaminen	Virtapiiriin kuulumattoman, tavallisesti jännitteelle alttiin kosketeltavan osan maadoittaminen (esim. ratajohtopylväs, opastin, relekoppi, kaide).
Syöttöasema (SA)	Kytkinlaitos, josta syötetään teho sähköradalle (liitteet 8 ja 9).
Syöttöjohdin	Syöttöaseman ja ajojohtimen välinen muu johdin kuin radanylitys- ja liitäntäjohdin.
Syöttöjohto	Syöttöjohdin ja tämän oma paluu- tai vastajohdin.
Syöttömuuntaja	Syöttöasemalla oleva muuntaja (liitteet 8 ja 9), jolla kanta-verkon 110 kV jännite alennetaan sähköradan syöttöjännitteen suuruiseksi (25 kV tai 2x25 kV).
Syöttösäästömuuntaja (SAM)	Muuntaja, jonka ensiö on kytketty 25 kV syöttömuuntajan toisioon, toisio ajojohtimen ja vastajohtimen väliin ja toisio keskipiste paluukiskoon ja jolla 25 kV jännite nostetaan 2x25 kV:iin. Käytetään muutettaessa olemassa oleva järjestelmän 25 kV syöttöasema järjestelmän 2x25 kV syöttöasemaksi.
SSR	RHK:n laatima ohjekokoelma Sähköistysten kiinteiden laitteiden suunnittelu- ja rakentaminen
Sähköalan ammattihenkilö	Henkilö, jolla on soveltuva koulutus ja kokemus, jonka perusteella hän kykenee välttämään sähkön aiheuttamat vaarat ko. työssä. Pätevyysvaatimukset sähköratalaitteistoon kohdistuvissa töissä on esitetty RHK:n julkaisussa Ratatyöntekijöiden pätevyysvaatimukset.
Sähköistysjärjestelmä 25 kV	Suomessa yleisesti käytetty sähköistysjärjestelmä (liite 1), jossa 25 kV käyttöjännite syötetään ajojohtimen ja paluukiskon väliin.

SRM 2. Sähköratajärjestelmän käsitteitä ja määritelmiä

Sähköistysjärjestelmä 2x25 kV	Eräillä Pohjois-Suomen rataosilla käytetty sähköistysjärjestelmä (liite 1), jossa 25 kV käyttöjännite syötetään ajojohtimen ja paluukiskon väliin ja samansuuruinen, mutta vastakaisvaiheinen jännite - 25 kV vastajohtimen ja paluukiskon väliin.
Sähkölaitteiston käytön johtaja	Sähkölaitteiston haltijan nimeämä henkilö, jolla on asianmukainen pätevyys ja jonka Turvatekniikan keskus on rekisteröinyt käytön johtajan tehtävään.
Sähköratamääräykset (SRM)	Säköturvallisuusmääräyksiä täydentävät ohjeet
Sähkötila	Huone tai luotettavasti aidattu alue (esim. syöttö- ja välilytkinasema tai vaununlämmitysmuuntamo), jossa on vain sähkölaitteita ja näiden apulaitteita ja johon normaalisti pääsee vain tilan sähkölaitteista aiheutuvan vaaran tunteva käyttöhenkilökunta.
Säköturvallisuushenkilö	Itsenäiseen työskentelyyn kykenevä, tiettyyn työhön nimetty sähköalan ammattihenkilö, joka kykenee välttämään sähköä aiheuttamat vaarat ko. työssä.
Säästömuuntajallinen sähkörata	Sähköistysjärjestelmällä 2x25 kV sähköistetty rata.
Työmaadoittaminen	Virtapiirin normaalioloissa jännitteiden johtimien maadoittaminen ja oikosulkeminen työn ajaksi (liite 15, välineet).
Työstä vastaava henkilö	Tehtävään nimitetty sähköalan ammattihenkilö, joka toimii työmaasta vastaavana työnjohtajana ja valvoo henkilökohdaisesti työn toteutusta.
Vaihteenlämmitysmuuntamo (LM)	Muuntoasema, joka muuntaa ajojohtimen jännitteen (25 kV) vaihteen lumenpoistolaitteille syötettäväksi jännitteeksi.
Vastajohdin	Järjestelmään 2x25 kV kuuluva johdin, jolla on yhtä suuri mutta vaiheeltaan vastakkainen jännite maata vastaan kuin ajojohtimella.
1500 V muuntamo (LA)	Muuntoasema, jonka yksivaihemuuntaja muuntaa ajojohtimen jännitteen (25 kV) mm. vaunujen seisontalämmitykseen sopivaksi suurjännitteeksi (1500 V)
Välilytkinasema (VK)	Kahden vierekkäisen syöttöaseman välille rakennettu kytkinlaitteita sisältävä lytkinasema
Yksikiskoinen raidevirtapiiri	Raidevirtapiiri eristetyllä raideosuudella, jossa vain toinen kisko on paluukisko.

SRM 2. Sähköratajärjestelmän käsitteitä ja määritelmiä

Yleiskaavio

Kaaviollinen esitys rataosan sähköistyksestä. Yleiskaaviosta voidaan käyttää myös nimitystä pääkaavio.

3. ETÄISYYDET SÄHKÖRADAN JÄNNITTEISISTÄ OSISTA

3.1 Jännitteiset rakenteet

Kaikki ratajohtoon kuuluvat johtimet ja niihin liittyvät rakenteet, kuten kääntöorret ja eristimet (liite 10), ovat hengenvaarallisia, ellei kyseinen ratajohto ole erotettu jännitteestä ja työmaadoitettu.

3.2 Pienin työskentelyetäisyys

Pienin työskentelyetäisyys on pienin ilmapälinä toteutettu työskentelyetäisyys, jonka pitää säilyä työntekijän kehon minkä tahansa osan tai suoraan käsiteltävän työkalun, työkonen tai työssä tarvittavien aineiden ja muussa potentiaalisissa olevan jännitteisen osan välillä. Pienin työskentelyetäisyys on säilytettävä työn aikana sekä työpaikalle tultaessa ja sieltä poistuttaessa.

Pienin työskentelyetäisyys suojaamattomista jännitteisistä osista on esitetty taulukoissa 1 ja 2. Näissä taulukoissa esitettyjen vähimmäisetäisyyksien lisäksi tulee ottaa huomioon muissa ohjeissa esitetyt etäisyysvaatimukset (esim. SSR 8.110 Sähköturvallisuusmääräysten soveltaminen sähköradan kiinteisiin laitteisiin).

Tarvittaessa työskentelyalue on rajattava tai merkittävä selvästi.

Työskentely jännitteisten rakenteitten yläpuolella on kielletty ilman sähkölaitteiston käytön johtajan lupaa.

3.3 Pienimpään työskentelyetäisyyteen vaikuttavia seikkoja

Pienimpään työskentelyetäisyyteen paljaasta jännitteisestä osasta vaikuttavat mm. seuraavat seikat:

- osan jännite
- onko kyseessä henkilön vai koneen työskentely
- missä suunnassa työskentelevään henkilöön tai koneeseen nähden jännitteinen osa sijaitsee (sivulla, yläpuolella).
- onko kyseessä sähköalan ammattihenkilö vai tehtävään opastettu henkilö
- työpaikoille tuleminen ja sieltä poistuminen ottaen huomioon kuljetettavat välineet
- työn aikana tehtävät liikkeet ottaen huomioon työssä käytettävät välineet
- työskentelyasennot ja -tasot, raiteiden eri tasot
- ojentamiset, horjahtamiset, liukastumiset
- onko kyseessä kiskoilla kulkeva työkonne (esim. ratakuorma-auto) vai muu liikkuva tai siirrettävä työkonne (esim. pyöräkuormaaja) ja työkonnen suurin ulottuvuus (rajoittimet) ottaen huomioon taakka ja taakan heiluminen
- työn laatu ja kesto

SRM 3. Etäisyydet sähköradan jännitteisistä osista
3.4 Pienin työskentelyetäisyys jännitteisen osan sivulla ja alapuolella työskentäessä

Taulukko 1. Työntekijän pienin työskentelyetäisyys ratajohdon jännitteisistä osista

Työntekijä	Pienin työskentelyetäisyys 25 kV jännitteisistä osista		Pienin työskentely- etäisyys paluujohtimesta	
	sivulla	alapuolella	sivulla	alapuolella
Sähköalan ammattihenkilö Tehtävään opastettu henkilö	1,5 m 2,0 m	1,0 m 2,0 m	0,5 m 2,0 m ¹⁾	0,5 m 2,0 m ¹⁾

- 1) Työskentely alle 2,0 m etäisyydellä paluujohtimesta on kielletty ilman sähkölaitteiston käytön johtajan lupaa.

Tehtävään opastetun henkilön pienimmät työskentelyetäisyydet ratajohdon jännitteisistä osista on esitetty liitteissä 11 ja 12.

Taulukko 2. Työkoneiden pienin työskentelyetäisyys ratajohdon jännitteisistä osista.

Työkone	Pienin työskentelyetäisyys 25 kV jännitteisistä osista		Pienin työskentelyetäisyys paluujohtimesta	
	sivulla	alapuolella	sivulla	alapuolella
Nostokorkeuden rajoittimella varustettu kiskoilla kulkeva työkone 1)2)4)5)6)	3,0 m	1,0 m	2,0 m	1,0 m
Nostokorkeuden rajoittimella varustettu liikkuva tai siirrettävä kone 2)3)4)5)6)	3,0 m	1,5 m	2,0 m	1,5 m
Muu liikkuva tai siirrettävä kone ilman nostokorkeuden rajoitinta 2)4)5)	3,0 m	2,0 m	2,0 m	2,0 m

Tarvittaessa työskentelyalue on rajattava tai merkittävä selvästi. Etäisyydet koskevat myös kaikkia työssä käytettäviä välineitä ja taakkoja.

Taulukossa 2 mainittujen ehtojen on oltava samanaikaisesti voimassa.

- 1) Kiskoilla kulkeva työkone, jonka liikkuvien osien (nosturi tms.) toiminta on viranomaisten hyväksymällä tavalla rajoitettu enintään 5,0 m korkeuteen kiskon selästä.
- 2) Ennen työskentelyn aloittamista urakoitsijan on annettava työntekijöille riittävä opastus, josta on kirjattu merkintä työmaapöytäkirjassa tai vastavassa.
- 3) Rajoittimella varustetun työkoneen, joka ei kulje kiskoilla, ylin toimintakorkeus on 4,5 m kiskon selästä.
- 4) Jos joissakin sähkörataan kohdistuvissa erityistöissä joudutaan alittamaan taulukon 2 vähimmäisetäisyydet 25 kV jännitteisistä osista ja paluujohtimesta, tähän tulee saada kyseisen sähkölaitteiston käytön johtajan lupa. Käytön johtaja antaa tarkemmat ohjeet työn suorittajalle.

SRM 3. Etäisyydet sähköradan jännitteisistä osista

- 5) Alueet, joilla ajolangan korkeus on normaalia pienempi, merkitään pylväaseen kiinnitettävällä kilvellä, jossa on teksti: "Ajolangan korkeus alle 6,0 m". Tällaisilla alueilla työskentely edellyttää joko jännitekatkon tai sellaiset työmenetelmät, että taulukon 2 vähimmäisetäisyydet 25 kV jännitteisistä osista ja paluujohtimesta säilytetään työn kaikissa vaiheissa.
- 6) Rajoittimen toiminta on tarkastettava ennen työn aloittamista. Työkoneen haltija vastaa siitä, että rajoitin on oikein mitoitettu, ja työstä vastaavan henkilön on tarkistettava, että se on käytössä.

3.5 Työkoneen maadoittaminen

Jos työkone tai sen taakka voi työkoneen rikkoutumisen, kaatumisen, vaijerin katkeamisen (vaijerin katkeamisesta ja sinkoutumisesta aiheutuvaan vaaraan on kiinnitettävä huomiota) tms. syyn vuoksi ulottua taulukon 2 vähimmäisetäisyyksiä lähemmäksi ratajohdon jännitteisiä osia, työkoneen runko maadoitetaan työn ajaksi paluukiskoon vähintään yhdellä 25 mm² Cu-johtimella. Tällaisia koneita ovat esim. paalutuskone ja torninosturi. Maadoituksen teko kuuluu tehtävään opastetulle henkilölle.

3.6 Katkenneesta johtimesta aiheutuva vaara

Jos ratajohdon johdin on katkennut ja pudonnut maahan, myös maassa saattaa esiintyä vaarallinen jännite, ns. askeljännite. Vaarallisen alueen katsotaan ulottuvan vähintään 20 m päähän pudonneesta johtimesta. Johtimen lähelle ei sen vuoksi saa mennä, vaan katkenneesta johtimesta on toimitettava välittömästi tieto käyttökeskukseen.

Johtimen korjaamiseen saa ryhtyä vasta sitten, kun ko. ratajohdon osa on erotettu jännitteestä ja työmaadoitettu (ks. kohta 4) ja korjaustyön aloittamiseen on saatu liikenteenohjaajalta lupa.

3.7 Töiden valvonta

Sähköradalla suoritettavan työn työturvallisuudesta vastaavan henkilön on harkittava, voidaanko työhön osallistuvien henkilöiden ja/tai koneiden työskentelyalue rajata siten, että pienintä työskentelyetäisyyttä (taulukot 1 ja 2) ei aliteta, vai edellyttääkö työn suorittaminen muita turvatoimenpiteitä.

Mikäli työn työturvallisuudesta vastaava henkilö ei ole sähköalan ammattihenkilö, hänen on neuvoteltava sähkölaitteiston käytön johtajan tai hänen edustajansa kanssa, jos työn suorittaminen edellyttää erityisiä sähköturvallisuustoimenpiteitä, kuten

- työskentelyalueen rajaaminen kaiteilla, puomeilla, köysillä tms.
- kosketussuojien rakentaminen
- jännitekatkon järjestäminen
- työntekijöiden sähköturvallisuuskoulutus

- opastus
- sähköturvallisuushenkilön asettaminen työmaalle (ks. kohta 6)
- työkoneen maadoittaminen.

Sähkölaitteiston käytön johtaja päättää tarvittaessa sähköturvallisuustoimenpiteistä saatuaan selvityksen suoritettavaksi aiotusta työstä.

Sähköradalla tai sen läheisyydessä sijaitsevan urakoitsijan työmaalle asetetun valvojan on huomautettava urakoitsijalle havaitsemistaan työmaan sähköturvallisuuteen liittyvistä puutteista esim. merkinnällä työmaapäiväkirjaan.

3.8 Pienin työskentelyetäisyys syöttö- ja välilytkinasemilla

Syöttö- ja välilytkinasemilla noudatettava pienin työskentelyetäisyys jännitteisistä osista on määritelty standardissa SFS 6002 Sähkötyöturvallisuus.

3.9 Veturit, vaunut ja työkoneet sähköradalla

Rautatiekaluston **normaalit käyttötoimenpiteet** saadaan tehdä edellyttäen, että henkilöt työvälineineen säilyttävät 2,0 m vähimmäisetäisyyden ratajohdon jännitteisiin osiin.

Vetureiden, säiliövaunujen, katettujen vaunujen sekä yli 1,7 m korkeiden työkoneiden päälle nouseminen jännitteisen johtimen alla on kielletty.

Avovaunujen ollessa kyseessä ei jännitteisen johtimen alla saa nousta kuorman päälle, jonka korkeus kiskon selästä on yli 1,7 m.

Jos varoituskilvin on osoitettu ajolangan olevan alempana kuin 6,0 m kiskon selästä, sen korkeus on selvitettävä ennen kuorman päälle nousemista ja huolehdittava siitä, että kohdassa 3.4 esitetyt etäisyydet jännitteisistä osista säilytetään.

Vaunut ja muut kiskokulkuneuvot, joissa on katolle tai kiskon selästä yli 1,7 m korkeuteen johtavat portaat, on varustettava varoituskilvellä: "Katolle nouseminen on kiellettyä jännitteisen ajojohtimen alla" tai "Säiliön päälle nouseminen on kiellettyä jännitteisen ajojohtimen alla". Varoituskilpien kiinnitysvelvoite ei koske ulkomaisia vaunuja.

3.10 Torni- ja kumipyöränosturin käyttö sähköradan läheisyydessä

Nosturin käytössä on otettava huomioon seuraavaa:

- Jos nosturin työskentelyalue ulottuu 5,0 m lähemmäksi 25 kV jännitteisiä rakenteita tai paluujohdinta, nosturin käytölle on haettava lupa käytön johtajalta. Luvassa voi olla rautatieliikenteestä ja paikallisista olosuhteista johtuvia sekä työalueen rajaamista koskevia ohjeita ja rajoituksia.

SRM 3. Etäisyydet sähköradan jännitteisistä osista

- Nosturin liikeradat ja työskentelyalueet, taakat mukaan luettuna, eivät saa ulottua 3,0 metriä lähemmäksi 25 kV jännitteistä osaa eivätkä 2,0 metriä lähemmäksi paluujohdinta. Nostotaakkoja ei saa viedä jännitteisen ratajohdon yläpuolelle.
- Tarvittaessa työskentelyalue on rajattava suojapuomeilla, kaiteilla, köysillä, suojaseinämillä tms.
- Nosturi on maadoitettava sähköradan paluukiskoon vähintään yhdellä 25 mm² Cu-johtimella.

4. JÄNNITEKATKOON LIITTYVÄT TOIMENPITEET

Jännitekatko vaaditaan, jos työnaikaisesta sähköturvallisuudesta ei voida muuten varmistua. Jännitekatkosta ilmoittaminen ei korvaa ratatyöilmoitusta (RT-ilmoitus).

Jännitekatkoon liittyviä toimenpiteitä ovat

1. jännitekatkopyyntö
2. kytkentäehdotus
3. kytkentämääräys
4. erottaminen jännitteestä
5. jännitteen kytkemisen estäminen
6. jännitteettömyyden toteaminen
7. päätyö- ja muiden työmaadoitusten tekeminen
8. työn aloittamislupa
9. työn päättymisilmoitus
10. työ- ja päätyömaadoitusten poistaminen
11. kytkentä

4.1 Jännitekatkopyyntö

Jännitekatkopyyntö on sähkölaitteiston käytön johtajalle tai poikkeustapauksessa käyttökeskukselle osoitettu pyyntö, joka koskee määritellyn kytkentäryhmän tai johdinosuuden (25 kV johdin tai paluujohtin) tekemistä jännitteettömäksi tai jonkin nimetyn kytkinlaitteen (katkaisijan tai erottimen) avaamista. Jännitekatkopyyntö laaditaan liitteen 13 mukaiselle jännitekatkolomakkeelle. Poikkeustapauksessa voidaan myös suullisesti sopia käyttökeskuksen kanssa jännitekatkosta; tällöinkin sähköalan ammattihenkilön on täytettävä jännitekatkolomake.

Jos useita työryhmiä toimii samalla jännitekatkoalueella, voidaan menetellä kahdella tavalla:

1. Kullakin työryhmällä on oma työstä vastaava henkilö ja oma jännitekatkolomakkeensa.
2. Työryhmillä on yhteinen työstä vastaava henkilö ja yhteinen jännitekatkolomake.

Jännitekatkopyyntöä laadittaessa on otettava huomioon ainakin seuraavat asiat:

- a) Työskentelyaika
  - otettava huomioon junaliikenne
  - voidaanko osa töistä suorittaa ilman jännitekatkoa
- b) Työalue (km Helsingistä ja ratapihoilla raiteet)
- c) Työn laatu (työ, koneet)
- d) Työstä vastaava henkilö (mukana työssä)
- e) Sähköturvallisushenkilön tarve (ks. kohta 6)
- f) Pyyntöä tekijä (neuvottelija valmisteluvaiheessa)

SRM 4. Jännitekatkoon liittyvät toimenpiteet

Jännitekatkopyyntö on toimitettava käytön johtajalle viimeistään maanantaina kaksi viikkoa ennen aiottua työviikkoa tai erikseen käytön johtajan kanssa sovittun ajan mukaan. Jännitekatkoasiat käsittelee sähkölaitteiston käytön johtaja tai hänen määräämänsä henkilöt liikenteenohjaajan kanssa siten, että tarvittaessa sähkövetokalustolta suljetut raiteet mainitaan viikkovaroituksessa (ennakkoilmoitusjärjestelmässä, ETJ).

Jännitekatkon toteuttaminen edellyttää kirjallista kytkentämääräystä, paitsi nopeaa korjausta vaativissa vika- ja vauriotilanteissa.

Kytkinasemilla sähköalan ammattihenkilöiden suorittamien huoltotöiden vaatimat jännitekatkot tehdään standardin SFS 6002 Sähkötyöturvallisuus ja sitä täydentävien erityisohjeiden mukaisesti.

Hätätilanteessa voi jokainen henkilö vaatia käyttökeskukseksi laitteiston osan erottamista jännitteettömäksi. Erottaminen on suoritettava välittömästi.

4.2 Kytkenäehdotus

Jännitekatkolomakkeelle (liite 13) merkitään kohdassa 4.1 olevien asioiden lisäksi:

- g) Päätyö- ja työmaadoitusten paikat ja tekijät. Maadoitusten teosta vastaavan henkilön nimi on lomakkeessa alleviivattu. Yhteydet käyttökeskukseen hoitaa maadoitusten teosta vastaava henkilö.
- h) Jännitteettömät kytkentäryhmät
- i) Kytkenä (toimenpidejärjestyksessä)
- j) Katkoaika (alkaa aina ennen työtä ja päättyy työn jälkeen).
(Työajasta katkoaikaan nähden neuvotellaan tarvittaessa pyynnön esittäjän kanssa.)
- k) Liikenteenhoidon hyväksyminen
- l) Jännitekatkon kuittauspaikka
- m) Kytkenäehdotuksen laatija

Jännitekatkolomake voi olla paperilla tai sähköisessä muodossa.

Katkaisijoiden ja erottimien tunnuksina käytetään niitä merkintöjä, jotka ovat kytkentäkaavioissa.

Katkaisijoita, erottimia ja kytkentäryhmiä koskevien kaavioiden tulee olla käyttökeskusten lisäksi ainakin sähkölaitteiston käytön johtajilla, liikennepaikoilla, liikenteenohjaajilla, sähkötyöryhmillä, rata-alueilla ja raivauspäälliköillä. Kaavioiden ajan tasalla pitämisestä ja jakelusta vastaa sähkölaitteiston käytön johtaja.

4.3 Kyt kentämääräys

Kyt kentämääräyksen antaa sähkölaitteiston käytön johtaja tai hänen nimeämänsä henkilö tai käyttökeskuksen käyttöpäivystäjä. Kyt kentämääräyksen antajan on tarkistettava kytkentäehdotus ja se, että kytkentä voidaan suorittaa vaarantamatta ihmisiä, laitteita tai käyttövarmuutta. Kyt kentä ei saa aiheuttaa häiriöitä liikenteelle ellei toisin ole sovittu.

Kyt kentämääräyksessä mainitun jännitteettömän alueen muuttaminen on työn aikana sallittu vain erittäin pakottavissa tilanteissa. Tällöin on saatava lupa liikenteenohjaajilta jännitteettömän alueen muuttamiselle. Maadoitusten teosta vastaava henkilö ja käyttökeskuksen käyttöpäivystäjä tekevät uuden jännitekatko-kaavakkeen, josta voidaan sopia puhelimitse.

Kyt kentämääräys toimitetaan paperilla tai sähköisessä muodossa ainakin

- käyttökeskukseen (ei kirjallisena poikkeustilanteessa)
- työnsuorittajalle
- maadoitusten teosta vastaavalle henkilölle
- ko. alueen liikenteenohjaajalle

Muun jakelun jännitekatkosuunnittelijat määrittelevät erikseen kunkin jännitekatkon suunnittelun yhteydessä.

4.4 Erottaminen jännitteestä

Sähkölaitteiston osa on erotettava jännitteestä jollakin seuraavista tavoista:

- erottimella, jossa on näkyvä avausväli
- katkaisijalla, jonka vaunu on vedetty ulos

Erottimen asentoa ei tarvitse todeta paikan päällä sähköiselle liikenteelle avatulla radalla sähköradan huolto- ja kunnossapitotöiden ja radan lähellä olevien muiden töiden yhteydessä, jos siitä saadaan luotettava tieto käyttökeskuksesta.

Kyt kennän suorittaa kytkentämääräyksen mukaisesti käyttökeskus tai kytkennän suorittajaksi määrätty sähköalan ammattihenkilö paikallisohjauksen avulla. Poikkeustapauksessa (ks. esim. kohta 10.3, kuormausalueen maadoituserottimet) kytkennän saa suorittaa muukin tehtävään nimetty opastettu henkilö.

Ennen kytkennän suorittamista käyttökeskuksen käyttöpäivystäjän tai nimetyn kytkennän suorittajan on saatava liikenteenohjaajan lupa jännitekatkolle.

Käyttökeskus voi liikennetilanteen vaatiessa muuttaa jännitekatkon alkamis- ja päättymisaikaa. Muutoksesta on ilmoitettava etukäteen työnsuorittajalle.

Liikenteenohjaaja tai asetinlaitteen käyttäjä asettaa estotulpan asetinlaite- tai ohjaustaululle tai käyttää yksittäistä vaihdelukitusta estämään vaihteiden kääntämisen ilman eri harkintaa maadoitetun kytkentäryhmän raiteille.

SRM 4. Jännitekatkoon liittyvät toimenpiteet

Veturitallin sähköpäivystäjä tai muu tehtävään erikseen nimetty sähköalan ammattihenkilö saa suorittaa kytkennät erityisohjeen mukaan talliraiteen erottimella ilman jännitekatkopyyntöä ja kytkentämääräystä eikä näistä kytkennöistä myöskään tarvitse ilmoittaa käyttökeskukseen. Kytkennöistä pidetään kytkentäpäiväkirjaa.

Ajojohtimen erottaminen jännitteestä tapahtuu avaamalla kaikki erottimet, joilla kyseinen johto-osuus on liitetty verkkoon.

Jos useampiraiteisen radan erotettavalla ja maadoitettavalla ajojohdinosuudella on imumuuntajia, erotettavan raiteen paluujohdin on ennen ajojohtimen maadoitusta erotettava viereisten raiteiden jännitteisistä paluujohtimista maadoitettavalla osuudella olevien imumuuntajien molemmiin puolin (vrt. liite 14). Tämä voidaan haluttaessa tehdä jo ennen ajojohtimen erottamista. Myös paluujohtimen työmaadoittaminen saattaa vaatia paluujohtimen poikittaiserottimien avaamisen (vrt. kohta 4.7.6).

Syöttö- ja ohitusjohdot erotetaan jännitteestä vastaavalla tavalla kuin ajojohdin.

Sähköistysjärjestelmässä 2x25 kV vastajohtimen erottaminen jännitteestä tapahtuu kaksinapaisilla erottimilla samanaikaisesti ajojohtimen jännitteestä erottamisen kanssa.

4.5 Jännitteen kytkemisen estäminen

Jännitteen kytkeminen työpisteeseen on estettävä ohjausjärjestelmästä riippuen joko lukitsemalla erotin aukiasentoon, poistamalla ao. ohjauspainike, asentamalla ohjauksen estotulppa tai käyttämällä kauko-ohjauksen estologiikkaa.

Kauko-ohjattavien erottimien ohjainkoteloiden tulee olla lukittuja. Käsinohjattavat erottimet on lukittava sovittuun asentoon. Kytkinlaitosten erottimet on varustettava standardin SFS 6002 Sähkötyöturvallisuus liitteen 4 mukaisella kieltokilvellä, jolla varoitetaan käynnissä olevasta työstä.

Pylväissä olevien erottimien tulee olla varustettu kieltokilvellä: "Erottimien paikallisohjaus sallittu ainoastaan käyttökeskuksen luvalla".

4.6 Jännitteettömyyden toteaminen

Jännitteestä erottamisen jälkeen on todettava ko. sähköratalaitteiston osan jännitteettömyys hyväksytyllä jännitteenkoettimella.

4.7 Päätyö- ja muiden työmaadoitusten tekeminen

4.7.1 Työmaadoittaminen

Jännitteestä erottamisen ja jännitteettömyyden toteamisen jälkeen johdin on työmaadoitettava mahdollisimman pian. Työmaadoittamisella tarkoitetaan hyvin johtavan yhteyden tekemistä maan ja virtapiirin johtimien välille. Työmaadoittaminen on tärkeä turvallisuustoimenpide, sillä muista varotoimenpiteistä huolimatta saattaa työkohteeseen päästä jännite erehdyksen, eristyksen pettämisen, johtimien keskinäisen kosketuksen tai muun syyn seurauksena.

Pääsääntöisesti työmaadoitus tehdään paluukiskon ja jännitteestä erotetun osan välille. Poikkeuksena on paluujohdin, joka työmaadoitetaan metalliseen ratajohtopylvääseen. Muidenkin jännitteisten osien työmaadoitus voidaan tehdä paluukiskon asemesta PKL-, MKL- ja RKL-pylvääseen sekä muuhunkin metalliseen ratajohtopylvääseen, jos tämä on suojamaadoitettu varmistetusti (kahdella sähköiset ja mekaaniset vaatimukset yksinään täyttävällä johtimella) paluukiskoon. Yhdellä johtimella suojamaadoitettua metallista ratajohtopylvästä voidaan käyttää ns. hätämaadoituksen tekemiseen (kohta 5). Huomattakoon, että raidevirtapiireissä käytettävään paluuvirtatiestä eristettyyn kiskoon ei saa tehdä työmaadoitusta.

Tehtaessa työmaadoituksia paluukiskoon kaksikiskoisilla raidevirtapiiriosuuksilla tulee ottaa huomioon, mikä vaikutus työmaadoituksilla on raidevirtapiirien (linjasuojastus, tasoristeysvaroitustlaitokset) toimintaan.

4.7.2 Maadoitusvälineet

Maadoituksen tekemiseen on aina käytettävä kuhunkin kohteeseen hyväksyttyjä maadoitusvälineitä. Näitä kohteita ovat

- a) ajojohdin
- b) paluujohdin
- c) ohitusjohdin
- d) syöttöjohdin
- e) vastajohdin
- f) kytkinasemat 25 kV ja 110 kV

Ajo- ja paluujohtimen maadoitusvälineet on esitetty liitteessä 15.

Ennen maadoitusvälineitten käyttöä on tarkistettava maadoitettavan kohteen jännitteettömyys (kohta 4.6) sekä maadoitusvälineiden kunto.

On huolehdittava, että maadoitusvälineet säilytetään niille varatuilla paikoilla.

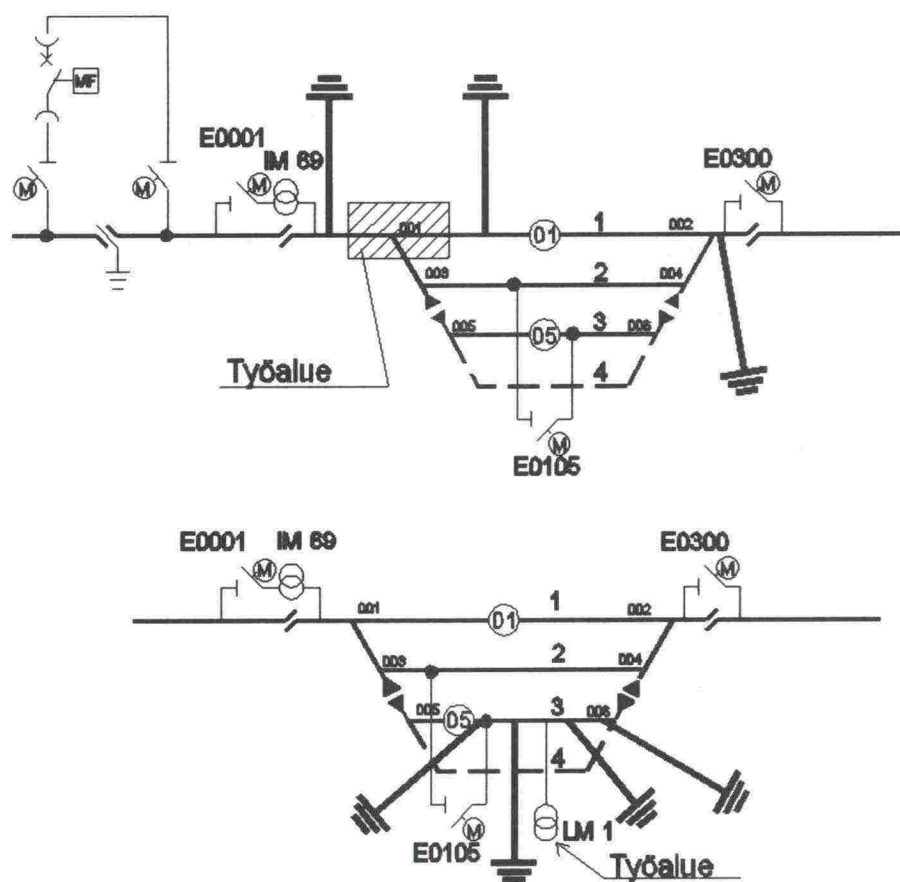
SRM 4. Jännitekatkoon liittyvät toimenpiteet

4.7.3 Ajojohtimen päätyö- ja työmaadoituksen sijainti

Päätyömaadoitukset sijoitetaan siten, ettei jännite voi kytkeytyä miltään suunnalta työskentelyalueelle. Päätyömaadoitukset tehdään joko ajojohtimen erotuskohtaan tai johonkin muuhun sopivaan paikkaan erotuskohdan ja työskentelyalueen välillä.

Ennen työn aloittamista työmaadoitukset tehdään työskentelyalueen molemmin puolin. Työmaadoitukset on pääsääntöisesti tehtävä niin lähelle työskentelyaluetta, että työntekijät voivat nähdä ne.

Päätyö- ja työmaadoitusten sijainti on ilmoitettu kytkentämääräyksessä. Sijoitusperiaatteena on, että jokaisen erotusilmavälin, jonka yli virroitin voi kytkeä jännitteen, ja työskentelyalueen välissä on vähintään kaksi maadoitusta (päätyömaadoitus ja työmaadoitus) ja että työnalaista kytkentäryhmää syöttävän erottimen ja työalueen välissä on vähintään yksi työmaadoitus.

Kuva: Työmaadoitukset

Saman johtimen päätyö- ja työmaadoituksen sijoittamista samalle pylväälle on vältettävä. Influenssijännitteiden välttämiseksi on joko työmaadoitettava erikseen työskentelyalueen jokainen kytkentäryhmä tai yhdistettävä nämä kytkentäryhmät erottimilla toisiinsa galvaanisesti yhdeksi kokonaisuudeksi.

Työmaadoitusten etäisyys toisistaan saa olla enintään 600 m, jos viereisillä raiteilla on jännite. Em. etäisyysvaatimus ei koske sähköistetyllä raiteella tapahtuvan kuormaus-, tarkastus- tai mittaustyön vuoksi erottimilla tehtäviä työmaadoituksia.

Jos jännitekatko on laaja (radan kaikki raiteet käsittävä) tai kyseessä on yksiraiteinen rata, työmaadoitusten etäisyys toisistaan saa olla enintään 3000 m. Jos sähköradan läheisyydessä on indusoiva tai influoiva johto, jonka virta tai jännite on suuri, työmaadoitukset on sijoitettava lähemmäksi toisiaan.

Tunnelissa olevan jännitteettömän alueen päätyömaadoitukset sijoitetaan tunnelin ulkopuolelle, jos se on mahdollista.

Mikäli työmaadoitukset on jätetty paikoilleen edellisen työvuoron loputtua, työstä vastaavan henkilön on tarkistettava työmaadoitusten paikallaanolo ennen uuden työvuoron alkua.

4.7.4 Ajojohtimen työmaadoittaminen M-johdinalueella

On olemassa alueita, missä pylväitä ei ole turvalaitevirtapiirien takia tai muista syistä yhdistetty välittömästi paluukiskoon vaan yksitellen tai ryhminä M-johtimen avulla.

Tällaisella alueella päätyömaadoitukset tehdään yhdistämällä ajojohdin paluukiskoon työskentelyalueen molemmin puolin jännitteen syöttöpisteiden ja työskentelyalueen välissä. Päätyömaadoitukset sijoitetaan, mikäli mahdollista, paluujohdinten kiskoonliitännäskohtiin (PKL). Sähköistysjärjestelmässä 2x25 kV päätyömaadoituksen paras sijoituspaikka on kiskopotentialin kannalta radanvarsisäästömuuntajan kohdalla, joskin niitä joudutaan käytännön syistä sijoittamaan muuallekin.

Pelkästään ratajohtopylväässä työskenneltäessä työmaadoittaminen tehdään yhdistämällä ajojohdin työalaiseen pylvääseen. Myös raiteelta käsin (esim. huolto- ja työauto tai -vaunu) työskenneltäessä työmaadoittaminen tehdään yhdistämällä ajojohdin työalaiseen pylvääseen. Jos tällöin työn kohteena olevaa ratajohtopylvästä ei ole maadoitettu noin 100 m lähempänä raiteen paluukiskoon, ajojohdin on pylvään lisäksi yhdistettävä paluukiskoon tai pylväs on yhdistettävä maadoitusvälineellä paluukiskoon.

4.7.5 Ajojohtimen päätyö- ja työmaadoituksen tekeminen

Päätyö- ja työmaadoituksen tekeminen kuuluu sähköalan ammattihenkilölle. Maadoitusta tehtäessä on käytettävä suojakypärää, johon voidaan kiinnittää myös silmäsuojus.

Maadoitus on tehtävä ehdottomasti allamainitussa järjestyksessä:

- a) Ennen maadoituksen tekemistä sovitaan käyttökeskuksen kanssa maadoitettavan kytkentäryhmän erottamisesta.
- b) Maadoitettava kytkentäryhmä erotetaan jännitteestä.
- c) Erottimet lukitaan aukiasentoon.
- d) Varmistaudutaan paluukiskosta.
- e) Varmistaudutaan jännitteenkoettimella siitä, että johdin on erotettu jännitteestä.
- f) Kiskomaadoitusliitin kiinnitetään paluukiskoon (kiinnityskohta on ensin puhdistettava ruosteesta, liasta, jäältä tms.) siten, että liitin ja maadoitusjohdin tulevat raiteen ulkopuolelle.
- g) Ajolangan puristusliitin kiinnitetään sauvan suppiloon. Puristusliitin nostetaan sauvalla ajolankaan kuitenkin koskettaen ns. kokeilukärjellä ensin orsirakenteen putkeen. Huolehditaan siitä, että maadoitusjohdin riippuu vapaasti eikä kosketa maadoituksen suorittajaa.
- h) Eristyssauvan päässä oleva puristusliitin ripustetaan ajolankaan ja kierretään kiristysruuvi kiinni varman kiinnityksen aikaansaamiseksi. Tämän jälkeen sauva irrotetaan puristusliittimestä.
- i) Maadoitusjohdin ripustetaan aukean tilan ulottuman ulkopuolelle apukoukun avulla ja sidotaan pylvääseen.

4.7.6 Paluujohdinten työmaadoittaminen

Paluujohdinten työmaadoittaminen kuuluu sähköalan ammattihenkilölle.

Paluujohdinten työmaadoittaminen voidaan tehdä kahdella eri tavalla.

- a) Ennen työmaadoittamista paluujohdin on tehty virrattomaksi. Tämä tapahtuu joko
  - erottamalla paluujohdinta vastaavan raiteen ajojohdin ja kaikkien viereisten raiteiden ajojohtimet jännitteestä tai
  - erottamalla paluujohdinta vastaavan raiteen ajojohdin jännitteestä (jos kahdella viereisellä raiteella on yhteinen paluujohdin, molempien raiteiden ajojohtimet on erotettava jännitteestä) ja erottamalla paluujohdin viereisten raiteiden jännitteisistä paluujohdintista sen imumuuntajan molemmiin puolin, joka on samojen paluujohdinten kiskoonliitännäspisteiden välissä kuin suunniteltu paluujohdinten maadoituskohta (liite 14).

Paluujohtimen työmaadoitusvälinettä käyttäen paluujohtimen molemmat osajohtimet työmaadoitetaan kiinnittämällä maaliitin suojamaadoitettuun metalliseen ratajohtopylvääseen ja sen jälkeen vaiheliittimet paluujohtimiin.

- b) Jos paluujohtinta ei ole tehty virrattomaksi kohdassa a) esitetyllä tavalla, sen työmaadoittaminen on tehtävä jännitetyönä käyttäen hyväksytyjä työvälineitä ja -menetelmiä.

Yleensä paluujohtimella työskentely edellyttää riittävän etäisyyden saavuttamiseksi jännitteisistä rakenteista (vrt. kohta 3.4) myös ao. raiteen ajojohtimen työmaadoittamisen. Ajojohtimen työmaadoitus puretaan vasta sitten, kun työ on lopetettu ja paluujohtimen työmaadoitus purettu.

4.7.7 Vastajohtimen työmaadoittaminen

Jännitteestä erotettu vastajohdin on työmaadoitettava, jos kohdan 3.4 taulukoiden 1 ja 2 mukaiset pienimmät työskentelyetäisyydet eivät ole täyttyneet.

Vastajohtimelle ei tarvitse tehdä erikseen päätyömaadoituksia, vaan yhdet työskentelyalueen molemmiin puoliin tehdyt työmaadoitukset riittävät. Ajojohtimen työmaadoitusten etäisyysäännöt koskevat työmaadoitusten välistä suurinta etäisyyttä (kohta 4.7.3).

Vastajohtimen työmaadoitus on tehtävä käyttäen tähän kohteeseen hyväksytyjä työmaadoitusvälineitä.

Vastajohdin on avoradalla normaalisti lähellä pylvään latvaa. Yli 8,5 m korkeudella olevan vastajohtimen työmaadoittaminen onnistuu maasta, mutta on vaikeampaa kuin ajojohtimen työmaadoittaminen.

Jos vastajohdin on sijoitettu avoradalla pystyssä olevan tukieristimen päähän pylvään latvaan tai ratapihalla portaaliorian päälle, sen työmaadoittaminen on tehtävä johtimen suuren korkeuden vuoksi työkoneen lavalta.

4.7.8 Rakenteilla olevan ratajohdon työmaadoittaminen

Jotta rakenteilla oleva ja energialähteeseen vielä liittämätön ratajohdon osa olisi vaaraton, se on työmaadoitettava ohjeen Työmaadoitukset sähköradan uudisrakennustoissa mukaisesti.

SRM 4. Jännitekatkoon liittyvät toimenpiteet

4.8 Työn aloittamislupa

Tehtyään työmaadoitukset työmaadoitusten tekijä selvittää ennalta sovitussa paikassa työstä vastaavalle henkilölle työskentelyalueen rajat, näyttää maastossa työmaadoitusten sijainnin ja antaa työn aloittamisluvan, jonka molemmat kuittaa-vat. Aloittamislupa varustetaan päiväyksellä ja kellonajalla. Työn aloittaminen ja työmaadoitusten purkaminen eivät saa tapahtua etukäteen sovitun kellonajan perusteella. Mikäli työstä vastaava henkilö vaihtuu työn aikana, siitä on ilmoitettava välittömästi käyttökeskukseen.

4.9 Työn päättymisilmoitus

Työstä vastaava henkilö ilmoittaa ennalta sovitussa paikassa kirjallisesti töiden päättymisestä sekä henkilöiden poistumisesta ja työkalujen poistamisesta työskentelyalueelta työmaadoitukset poistavalle sähköalan ammattihenkilölle.

4.10 Ajojohtimen työ- ja päätyömaadoitusten poistaminen

Sähköalan ammattihenkilö poistaa työ- ja päätyömaadoitukset saatuaan työstä vastaavalta henkilöltä töiden päättymisilmoituksen kirjallisena. Varsinainen maadoitusten poistaminen on tehtävä alla mainitussa järjestyksessä:

- a) Maadoitusjohtimen kulkua ohjaava apukoukku irrotetaan sauvalla orresta tai pylväästä.
- b) Sauva kiinnitetään ajolangassa olevaan puristusliittimeen, joka irrotetaan ajolangasta.
- c) Maadoitusliitin irrotetaan paluukiskosta.
- d) Käyttökeskukselle ilmoitetaan maadoitusten poistamisesta ja selvitetään ratajohdon kytkentäkelpoisuus.

Jos näkyvyys on rajoitettu eikä junaliikenteestä ole varmuutta, kohtien a) ja b) tekojärjestys vaihtuu.

4.11 Paluujohtimen työmaadoitusten poistaminen

Sähköalan ammattihenkilö poistaa työmaadoitukset saatuaan työstä vastaavalta henkilöltä töiden päättymisilmoituksen kirjallisena. Paluujohtimen työmaadoitukset tulee poistaa ennen ajojohtimen työmaadoituksia.

Työmaadoituksen poistaminen tapahtuu alla mainitussa järjestyksessä:

- a) vaiheliittimet irrotetaan sauvalla paluujohtimista
- b) maaliitin irrotetaan pylväästä.

Mikäli ajojohdin on työmaadoitettu, paluujohtimen työmaadoitus on työn jälkeen purettava ennen ajojohtimen työmaadoituksen purkamista.

4.12 Vastajohtimen työmaadoitusten poistaminen

Vastajohtimen työmaadoitukset poistetaan samalla tavalla kuin ajojohtimen työmaadoitukset (kohta 4.10). Vastajohtimen työmaadoitukset tulee poistaa ennen ajojohtimen työmaadoituksia.

4.13 Jännitteen kytkemisestä ilmoittaminen

Käyttöpäivystäjä ilmoittaa liikenteenohjaajalle, että jännitteet on kytketty.

5. HÄTÄMAADOITUS

Vaurio- ja muissa hätätilanteissa ajojohtimeen on tehtävä ns. **hätämaadoitus**. Häätämaadoitus tehdään siten, että maadoitukset tehdään vaurio- tms. paikan molemmin puolin, ellei pelastumistoimia voida muuten turvallisesti suorittaa. Häätämaadoitus tehdään joko paluukiskoon tai metalliseen ratajohtopylvääseen. Ellei paikalla ole sähköalan ammattihenkilöä, hätämaadoituksen tekeminen on **rautatieyrityksen tehtävään koulutetun veturimiehistön, raivauspäällikön, työkonenekuljettajan tai pelastusyksikön** velvollisuus. Ennen hätämaadoituksen tekemistä on otettava yhteys käyttökeskukseen, joka erottaa jännitteestä kaikkien raiteiden ajojohtimet onnettomuus- tai vauriopaikan molemmin puolin erotusjaksosta erotusjaksoon.

Kun hätämaadoitus on tehty ja käyttökeskus on luotettavasti paikallistanut onnettomuus- tai vauriopaikan, se ryhtyy liikenteellisten syiden niin vaatiessa rajoittamaan jännitteestä erotettua aluetta. Rajoittamiseen voidaan ryhtyä, kun siitä on sovittu pelastus- tai raivaustoimintaa johtavan henkilön kanssa. Rajoittaminen tehdään siten, että hätämaadoituksella suojatun kytkentäryhmän ja jännitteisen ajojohdinosuuden väliin jää vähintään yksi jännitteestä erotettu kytkentäryhmä.

Hätämaadoituksen teon jälkeen sähköalan ammattihenkilön tulee paikalle saavuttuaan tarkistaa maadoitukset ja tehdä tarvittavat lisämaadoitukset (vrt. kohta 4.7.3). Ko. sähköalan ammattihenkilö täyttää jännitekatkolomakkeen ja antaa sen pelastus- tai raivaustoimintaa johtavalle henkilölle.

Maadoitusten purkaminen kuuluu yleensä sähköalan ammattihenkilölle. **Jos vaurion laadusta voidaan päätellä, etteivät sähköratarakenteet ole rikkoutuneet, voivat hätämaadoituksen tekijät myös purkaa tekemänsä maadoitukset käyttökeskuksen luvalla.** Maadoituksen purkamisesta on ilmoitettava käyttökeskukseen.

Hätämaadoituskertauskoulutus järjestetään viiden vuoden välein. Koulutuksen sisältö sovitaan RHK:n ja kouluttajan kesken.

6. SÄHKÖTURVALLISUUSHENKILÖ

6.1 Sähköturvallisuusmääräysten mukaan käytön johtaja tai hänen määräämänsä henkilö (esim. kytkentämääräyksen antaja) määrää työmaalle tarvittaessa sähköturvallisuushenkilön. Maadoitusten tekijä ei ilman erillistä määräystä ole sähköturvallisuushenkilö. Sähköturvallisuushenkilö tulee esitellä koko työryhmälle ennen työn aloittamista.

6.2 Sähköturvallisuushenkilön tehtäviin kuuluu mm:

- Antaa työmaan työnjohdolle sähköturvallisuuden kannalta tarpeelliset ohjeet. Työmaan työnjohdon on huolehdittava siitä, että ohjeet tulevat kaikkien työntekijöiden tietoon ja vastattava siitä, että kaikki työntekijät niitä noudattavat.
- Valvoa kohdan 3 vähimmäisäisyyksien noudattamista.
- Keskeyttää työt paikallisesti sovitulla menetelmällä havaitessaan sähköturvallisuutta vaarantavan tilanteen.
- Tehdä sovittaessa työmaadoitukset jännitekatkojen yhteydessä.
- Erikoiskuljetusten (rautatie/maantie) yhteydessä tehdä mahdollisesti tarvittavat työmaadoitukset.
- Varmistua siitä, että alla esitetyt toimenpiteet on suoritettu ennen työskentelyn aloittamista jännitteettömässä laitoksessa:
  1. Työkohde on erotettava joka suunnalta käyttöjännitteestä.
  2. Jännitteen kytkeminen työkohteeseen työn jatkuessa on estettävä.
  3. Kun laitoksen osa on erotettu käyttöjännitteestä ja jännitteen kytkeminen siihen on estetty, on sopivalla tavalla varmistauduttava siitä, että sen voi vaaratta työmaadoittaa.
  4. Käyttöjännitteestä erotettu laitoksen osa on yleensä työmaadoitettava työn ajaksi.
  5. Työmaadoittaminen on tehtävä joko tarkoitukseen sopivilla työmaadoitusvälineillä tai kiinteästi asennetulla maadoituserottimella.

7. SYÖTTÖASEMAT, VÄLIKYTKINASEMAT JA MUUT MUUNTAMOT

7.1 Sähkötöla

Syöttöasemat, välilytkinasemat ja vastaavat (mm. 1500 V muuntamot) ovat sähkötöloja, joissa on vain sähkön syöttöön tarvittavia laitteita ja niiden käyttöön ja huoltoon tarvittavia kojeita ja varaosia.

Sähkötölaan pääsee normaalisti vain tilan sähkölaitteista aiheutuvan vaaran tunteva käyttöhenkilökunta.

7.2 Sähkötölassa työskentely

Sähkötölassa työskenneltäessä on noudatettava standardia SFS 6002 Sähkötöturvallisuus ja Sähkötöatamääräyksiä sekä niitä täydentäviä erityisohjeita.

Sivullisten asiaton pääsy sähkötölaan on estettävä pitämällä sinne johtava ovi tai portti lukittuna.

Sellaisille henkilöille, joita ei ole riittävästi opastettu työskentelemään paljaiden jännitteisenä olevien osien läheisyydessä, on työskentelyn ajaksi järjestettävä työkohteeseen hyvän paikallistuntemuksen omaava sähkötöalan ammattihenkilö jatkuvasti valvomaan vähimmäisetäisyyden noudattamista tai sellainen suoju, ettei työntekijä suojusta tahallisesti siirtämättä tai poistamatta voi joutua lähemmäksi jännitteisiä osia kuin on sallittu.

Sähkötöloihin, joissa on energianmittauslaitteita, pääsee verkkoyhtiön tai sähkön myyjän valtuuttama henkilökuunta mittarinlukemista tms. toimia varten. Verkkoyhtiö tai sähkön myyjä on tällöin vastuussa siitä, että kyseinen henkilökuunta tuntee sähkötölaan liittyvät turvallisuusmääräykset ja noudattaa asianmukaista varovaisuutta.

Kytinaseman kytinlaitteiden kauko-ohjaus on kytinasemalla suoritettavan huollon ajaksi tarvittaessa estettävä kauko-ohjauksen valintakytkimellä.

Kytinaseman valvomon tauluun kiinnitetään merkit kytinaseman kytkentäryhmiä koskevista ohjauskielloista.

7.3 Erityisohjeet

Työskenneltäessä suodatin- ja kompensointilaitteistojen suoja-aidan sisäpuolella tulee molempien suodattimien olla jännitteettöminä ja suodattimien erottimien aukiasennossa. Tällöin maadoituserottimet ovat kiinni. Tämän lisäksi suodatin on työmaadoitettava ja kondensaattoreiden varaukset purettava.

Jos jotkin sähkötölan laitteet (katkaisijat, mittamuuntajat, kondensaattorit tms.) sisältävät aineita, jotka ovat myrkyllisiä tai joiden käsittelyssä muutoin on nouda-

SRM 7. Syöttöasemat, välilytkinasemat ja muut muuntamot

---

tettava erityistä varovaisuutta, on sähkötilaan laitettava tästä kertova varoitustaulu sekä aineiden käsittelyssä noudatettavat erityisohjeet.

8. LIKENNÖIMISEEN LIITTYVIÄ OHJEITA

8.1 Ratajohdon vauriot

Jos rautatieyrityksen veturimiehistö tai muu henkilökunta havaitsee ratajohdossa vaurioita, niistä on heti ilmoitettava liikenteenohjaajalle. Jos on syytä olettaa, että seuraava juna pahentaisi vikaa, liikenteenohjaajan on heti suljettava kyseinen raide tai rataosa sähkövetokalustolla hoidettavalta junaliikenteeltä siihen saakka kunnes vian tarkka laajuus on selvitetty ja ilmoitettava vauriosta edelleen käyttökeskukselle. Käyttöpäivystäjä ja liikenteenohjaaja sopivat yhdessä liikenteen hoitoon liittyvistä jatkotoimenpiteistä.

8.2 Liikennöinnin salliminen

Kun vikapaikka on ilmoitettu käyttökeskukseen tai tämä itse on paikallistanut vian, vian sijainti ja erotetut kytkentäryhmät ilmoitetaan kyseisen rataosan liikenteenohjaajalle ja liikennöiminen näillä osuuksilla kielletään tarvittaessa.

Jos aukean tilan ulottuma on sähköratalaitteiden puolesta vapaa, käyttökeskus voi sallia liikennöimisen muulla kuin sähkövetokalustolla tai sähkövetokalustolla virroitin alas laskettuna.

8.3 Jännitteen häviäminen, oikosulku tai virroitinvaurio veturissa sekä toimenpiteet

Jos veturinkuljettaja havaitsee ajon aikana jännitteen hävinnän ilman, että veturissa tai ratajohdossa voitaisiin havaita vaurioita, pääatkaisijan saa sulkea uudelleen jännitteen palattua.

Jos veturinkuljettaja huomaa ajon aikana veturissa oikosulun tai virroitinvaurion (ajolangan epänormaalia huojuntaa, oikosulku, valokaari, voimakas veturin katolta kuuluva ääni tms.), virroitin on laskettava alas ja juna pysäytettävä (tarvittaessa hätäjarrutusta käyttäen). Viasta on ilmoitettava liikenteenohjaajalle, joka ilmoittaa siitä edelleen käyttökeskukselle.

Jos virroitin on vaurioitunut, se oiotaan siten, etteivät sen osat ole liikkuvan kaluston ulottuman ulkopuolella, ja sidotaan luotettavasti kattoeristimiin. Ennen katolle nousemista kyseisen raiteen ajojohdin ja kaikkien viereisten raiteiden ajojohtimet on erotettava jännitteestä erotusjaksosta erotusjaksoon ja tehtävä hätämaadoitus (kohta 5). Murtuneet osat on poistettava ja vaurioitunut virroitin erotettava kattojohtimista avaamalla erotin. Jos vaurion laadusta voidaan päätellä, etteivät sähköratarakenteet ole rikkoutuneet, voivat hätämaadoituksen tekijät myös purkaa tekemänsä hätämaadoitukset käyttökeskuksen luvalla.

8.4 Virroitinvaurioiden havaitseminen matkan jälkeen

Jos sähköjunan tai -veturin virroittimessa havaitaan matkan jälkeen vaurioita (kuten iskun jälkiä), on siitä ilmoitettava välittömästi käyttökeskukseen. Ilmoituksessa on mainittava veturin numero ja veturin viimeksi kulkema rataosuus.

8.5 Ilmoituksen tekeminen lyhyistä jännitekatkoista tai voimakkaista valokaarisista

Jos lyhyitä jännitekatkoja tai voimakkaita valokaaria esiintyy toistuvasti samalla paikalla, veturinkuljettajan on tehtävä tästä ilmoitus liikenteenohjaajalle, joka ilmoittaa siitä edelleen käyttökeskukseen. Ilmoituksessa tulee tarkoin selvittää ilmiön esiintymispaikka (esim. ratajohtopylvään numero).

8.6 Veturien tai junien pysäyttäminen

Sähköveturia tai -junaa ei saa pysäyttää siten, että virroitin jää seuraaviin kohtiin:

- erotusjakso
- ryhmityseristin
- erotuskenttä
- imumuuntajakenttä.

Dieselveturia ei saa pysäyttää siten, että dieselveturin pakoputki jää seuraaviin kohtiin

- erotusjakso
- ryhmityseristin
- erotuskentän eristin.

Virroitin on pidettävä alhaalla siirrettäessä sähkövetokalustoa muulla vetokalustolla.

8.7 Liikennöinti höyryveturilla

Sähkörataa höyryvetureilla liikennöitäessä on huolehdittava seuraavista asioista:

- veturin erikoisvarusteet ajolangan alla ajoa varten ovat kunnossa
- kattilan, hytin ja tenderin päälle ei nousta
- kasteluletkun suihku on sumusuihku; suihkua ei saa suunnata jännitteisiin osiin eikä saa suorittaa kastelua sumuttimen rikkoonnuttua
- hiiliä ei oteta yli suojahäkkitasen
- tulenhoitovälineitä ei nosteta suojahäkkiä korkeammalle ja niitä säilytetään suojahäkin etuosassa olevissa kannatuskoukuissa.

9. RULLAAMINEN VIRROITIN ALHAALLA

Rullaamisella tarkoitetaan jännitteettömän, työmaadoitetun tai rikkoutuneen johdonosan ohittamista **sähkövetokaluston virroitin alhaalla** liike-energian avulla.

Liikenteenohjaajan on sovittava käyttökeskuksen käyttöpäivystäjän kanssa rullauksen käytöstä, ellei siitä ole annettu ennalta ohjeita.

Päätettäessä rullauksen käyttämisestä on otettava huomioon mm. seuraavat seikat:

- rullattavan alueen ja raiteen määrittely
- aukean tilan ulottuman vapaana olo (ATU-piirustus liitteenä 16)
- maasto-olosuhteet ja kulkureitti kiihdytysmatkaa arvioitaessa
- rullausalueen merkitseminen sähköradan merkeillä
- mahdollinen tilapäisen junasuorituspaikan perustaminen
- apuveturin mahdollinen tarve rullauksen epäonnistuessa
- mahdolliset rautatien läheisyydessä sijaitseville työmaille rullauksella aiheutettavat vaaratekijät.

Käyttökeskuksen käyttöpäivystäjän on ilmoitettava liikenteenohjaajalle jännitteettömät kytkentäryhmät ja mahdolliset muut rullauksessa huomioon otettavat seikat.

Jos kysymyksessä on junavaurio tai sähköradan rakenteiden rikkoutuminen, sähköalan ammattihenkilön on käytävä toteamassa, että ATU on vapaa rullattavalta alueella sähköratarakenteiden osalta ja ilmoitettava asiasta liikenteenohjaajalle. Ennen rullauksen aloittamista sähköradan merkit (liite 17) on sijoitettava paikoilleen. "Laske virroitin" -merkki ja "nosta virroitin" -merkki sijoitetaan mieluummin ratajohtopylvääseen, joka on kulkusuuntaan nähden oikealla puolella. Merkki voidaan sijoittaa myös kulkusuuntaan nähden vasemmalla puolella olevaan ratajohtopylvääseen, jos merkin sijainnista on ilmoitettu etukäteen viikkovaroituksessa (ennakkoilmoitusjärjestelmässä, ETJ) tai JT-ilmoituksessa.

"Laske virroitin" -merkkiä sijoitettaessa on otettava huomioon virroittimen laskeutumisen hidastus ja se, että sähkövetokalustolle jää ennen merkkiä riittävän pitkä matka pitämään yllä tarvittavaa nopeutta.

"Nosta virroitin" -merkki on sijoitettava siten, että ennen merkkiä on riittävästi (yleensä vähintään 250 m) jännitteistä, ajokelpoista ajojohdinta.

Jos edellä mainittuja merkkejä ei voida käyttää tilanpuutteen tai muun syyn vuoksi, varmistetaan tapauskohtaisilla ohjeilla ja toimenpiteillä, että virroittimen laskeminen ja nostaminen tapahtuvat oikeassa kohdassa.

Rullattavasta alueesta on annettava kuljettajalle ennakkoilmoitus kirjallisesti viikkovaroituksessa (ennakkoilmoitusjärjestelmässä, ETJ). Poikkeustapauksessa akuutista rullaustarpeesta voidaan ilmoittaa kuljettajalle JT-lomakkeella vähintään

SRM 9. Rullaaminen virroitin alhaalla

yhtä liikennepaikkaväliä aikaisemmin, mieluummin silloin, kun juna on pysähdyksissä liikennepaikalla. Ennakkoilmoitus ei oikeuta vielä rullauksen aloittamiseen.

Luvan rullaukseen antaa yleensä liikenteenohjaaja. Lupa voidaan antaa ennakkoilmoituksen yhteydessä. Lupaa annettaessa kuljettajalle on selvästi ilmoitettava, että rullattaessa virroitimen (virroittimien) tulee olla alhaalla.

Ennen rullausluvan antamista junalle on turvattava kulkutie sekä sivuuttavalle junalle myös junan junasuoritusväli, jotta juna saadaan pysähtymättä jännitteisen johtimen alle.

"Nosta virroitin" -merkin kohdalla virroitin voidaan nostaa, minkä jälkeen toimitaan normaalisti. Virroittimen saa nostaa ko. rataosan suurimmalla sallitulla nopeudella, vaihteissa ja vaihdekujissa korkeintaan nopeudella 35 km/h.

10. VAUNUJEN KUORMAAMINEN, TARKASTAMINEN JA KUORMAN PURKAMINEN SÄHKÖRADALLA

10.1 Pääperiaatteet

Avovaunujen kuormaaminen ja kuorman purkaminen on pyrittävä tekemään sähköistämättömällä raiteella. Säiliövaunujen ja katettujen vaunujen päälle nouseminen on tehtävä sähköistämättömällä raiteella tai järjestettävä jännitekatko ja työmaadoitus. Jos viereinen raide on sähköistetty tai jos kuormaus- yms. työn kohteena olevan raiteen yli kulkee johtimia, jännitteisten osien läheisyydestä aiheutuvaan vaaraan on kiinnitettävä huomiota (kohdan 3.4 vähimmäisetäisyydet jännitteisiin osiin on säilytettävä).

10.2 Sähköistetyllä raiteella tai sen läheisyydessä tehtävien töiden ehdot

Sähköistetyllä raiteella sekä sähköistetyn raiteen läheisyydessä saa tehdä vaunujen kuormausta sekä kuormien purkamista ja tarkastamista, jos seuraavat ehdot täyttyvät:

- a) työssä käytetään vain sellaisia henkilöitä, jotka tuntevat jännitteisten osien läheisyydessä työskentelyä koskevat määräykset,
- b) sähkölaitteiston käytön johtaja on hyväksynyt työpaikan ja antanut siitä tarpeelliset sähköturvallisuusohjeet työn suorittajalle,
- c) työ tehdään siten, että kohdan 3.4 vaatimukset (vähimmäisetäisyydet jännitteisiin osiin, nostokorkeuden rajoittaminen jne.) täyttyvät työskentelyn kaikissa vaiheissa.

Työskentely jännitteisen johtimen alla on yleensä sallittu kiskon selästä enintään 1,7 m korkean kuorman päällä ja avovaunussa saa siirtää esineitä, jotka ovat vaunun lattiasta enintään 2,5 m korkeita. Jos varoituskilvin on osoitettu ajolangan olevan alempana kuin 6,0 m kiskon selästä, sen korkeus on selvitetävä ennen työskentelyn aloittamista ja huolehdittava siitä, että kohdan 3.4 vähimmäisetäisyydet jännitteisiin osiin säilyvät.

Kohdan c) pääsäännöstä poiketen eräissä töissä, esim. purettaessa käsin puisia ratapölkkyjä avovaunusta, sallitaan jännitteisen johtimen alla työskentely kuorman päällä, jonka korkeus kiskon selästä on enintään 2,2 m. Edellytyksenä on, että käytetään vain ao. työhön opastettua henkilökuntaa ja työskentely tapahtuu erillisen työskentelyohjeen mukaisesti. Erillisen työskentelyohjeen laatiminen on rautatieyrityksen tai urakoitsijan velvollisuus.

Mikäli edelliset ehdot eivät täyty, kuormaus- yms. työt sähköistetyllä raiteella tai sen läheisyydessä vaativat jännitekatkon ja työmaadoituksen.

10.3 Kuormausalue

Kuormausalueella (alueella, jossa tehdään säännöllisesti kuormausta, kuormien purkamista yms. töitä) tulee olla taulu, josta selviävät tärkeimmät kuormausta koskevat tiedot (vrt. esimerkki liitteessä 17). Kuormausalue on tarvittaessa merkittävä rajamerkein.

Kun työmaadoittaminen tehdään kuormausalueella maadoituserottimilla, niiden käytöstä on oltava paikkakohtaiset ohjeet.

10.4 Tulenarat nesteet

Tulenarat nesteet tulee kuormata ja purkaa sähköradan läheisyydessä tähän työhön tarkoitettulla kuormausalueella työstä laadittuja ohjeita noudattaen. Ohjeiden laatiminen on rautatieyrityksen velvollisuus.

11. KULJETUKSET SÄHKÖRADALLA

11.1 Erikoiskuljetusten vaatimat toimenpiteet

Kuljetus vaatii ajojohtimen erottamisen jännitteestä, jos kuorman etäisyys ajojohtimesta tai muista siihen liittyvistä jännitteisistä osista (kääntöorret, ryhmityseristimen liukukiskot jne.) on alle 0,30 m. Erottaminen on pyrittävä tekemään erotusjaksosta erotusjaksoon. Erottaminen koskee kaikkien raiteiden kytkentäryhmiä em. alueella. Jos liikenteelliset syyt niin vaativat, jännitteestä ei tarvitse erottaa ajojohdinta erotusjaksosta erotusjaksoon vaan riittää, että jännitteestä erotetaan pienin mahdollinen alue.

Ko. raiteen ajojohdin on lisäksi työmaadoitettava, jos kuljetuksen hoitamiseksi jouduttaisiin alittamaan kohdan 3.4 taulukon 1 vähimmäisetäisyydet jännitteisiin osiin.

Johtimen erottaminen jännitteestä -pyyntö tai jännitekatkopyyntö on tarvitsijan tehtävä riittävän ajoissa sähkölaitteiston käytön johtajalle. Pyyntöä tehtäessä käytetään jännitekatkolomaketta soveltuvien osien.

Siltojen vuoksi on annettu erikseen rautatiekuljetuksia koskevia rajoituksia.

Vaunukuormat on maadoitettava vaunun runkoon silloin, kun ne ovat sähköä johtavaa ainetta ja yli 5,3 m korkeita kiskon selästä mitattuna tai yli 150 m pitkiä ja yli 1,8 m korkeita.

11.2 Maantiekuljetukset sähköradan tasoristeyksessä

Kuormat, jotka ulottuvat enintään 4,5 m korkeuteen kiskon selästä, saavat kulkea tasoristeyksessä sähköradan poikki ilman erillisjärjestelyjä. Tätä korkeampiin erikoiskuljetuksiin tasoristeyksissä antaa luvan käytön johtaja.

Jokaisen henkilön on työvälineineen säilytettävä 2,0 m vähimmäisetäisyys ratajohdon jännitteisiin osiin.

Kiskon selästä yli 1,7 m korkean kuorman päällä ei saa olla henkilöitä sähköistetyt radan tasoristeyksessä, mikäli johdin on työmaadoittamaton.

Erikoiskuljetukset tiekuljetuksina -julkaisussa on ohjeet rautateiden tasoristeysten ylittamisestä erikoiskuljetuksilla.

12. TYÖSKENTELY OPASTINSILLALLA

Opastinsillalla saa työskennellä sähköalan ammattihenkilö tai ao. tehtäviin opastettu henkilö.

Työnjohdon on varmistauduttava siitä, että opastinsillalla työskentelevä henkilö tuntee tehtäviinsä liittyvät sähkö- ja työturvallisuusasiat.

Opastinsillalle noustaessa on otettava huomioon lähellä olevien jännitteisten osien ja junaliikenteen, erityisesti nousuaskelmien ohi kulkevien virroittimien, aiheuttama vaara. Tarvittaessa on tehtävä raidevaraus ao. ohjeiden mukaisesti.

Opastinsillalla työskentelyn on tapahduttava kävelytason yläpuolella ja kaiteiden sisäpuolelta. Työntekijällä ei saa olla mukanaan 1,0 m pitempiä työvälineitä.

Muulle kuin sähköalan ammattihenkilölle on sallittu opastinsillalla jännitteisten osien yläpuolella seuraavat työt:

- opastimen nosto ja lasku hissilaitteella
- opastinlamppujen vaihto
- linssien puhdistus
- opastinlevyjen puhdistus
- pätemättömyysmerkkien asettaminen
- opastimien peittäminen
- lamppujännitteiden mittaaminen.

Muiden töiden tekeminen kuuluu sähköalan ammattihenkilölle.

13. SÄHKÖRADAN RAITEESEEN KOHDISTUVAT TYÖT

13.1 Paluuvirtatie

Sähköistetyin raiteen toinen tai molemmat kiskot ovat osa sähköratajärjestelmän paluuvirtatietä.

Ratatöissä, joissa joudutaan katkaisemaan paluukisko (esim. kiskonvaihto), on ennen katkaisua huolehdittava siitä, että paluuvirralla on työn kaikissa vaiheissa hyvin johtava kulkutie (vähintään 25 mm² Cu-johdin) työalueen ohi.

13.2 Suojamaadoitukset

Suojamaadoituksen tilapäisen korjauksen (esim. ratatöiden aikana rikkoutuneen suojamaadoituksen korjauksen) saa tehdä tehtävään opastettu henkilö. Tilapäisestä korjauksesta on ilmoitettava välittömästi käyttökeskukseen. Suojamaadoituksen lopullisen korjauksen tekee sähköalan ammattihenkilö tai se tehdään hänen valvonnassaan.

Sähköä johtavat paikallaan olevat esineet, jotka sijaitsevat 5,0 m lähempänä sähköistetyin raiteen keskilinjaa, on maadoitettava yhdistämällä ne paluukiskoon. Myös siirrettävät sähköä johtavat esineet, jotka sijaitsevat 5,0 m lähempänä sähköistetyin raiteen keskilinjaa, on sähköturvallisuussyiden niin vaatiessa maadoitettava paluukiskoon.

Sähköradalla työskenneltäessä on huolehdittava siitä, että maadoitukset eivät vahingoitu. Mikäli työskentely edellyttää maadoitusjohtimien irrottamista paluukiskosta, maadoittamisesta tulee huolehtia muulla tavoin. Sähköalan ammattihenkilön tulee tehdä maadoitusten muutostyöt. Jos huomataan rikkoutunut tai muuten viallinen maadoitus, siitä on ilmoitettava välittömästi käyttökeskukseen tai käytön johtajalle.

Paluukiskon katkeaman ja rikkoutuneen suojamaadoituksen korjaamisessa sekä työnaikaisissa paluuvirtatie- ja maadoitusjärjestelyissä on noudatettava RAMOn osaa 5.

13.3 Käyttömaadoitukset

Pylväät, joissa on käyttömaadoituksia, on merkitty maalaamalla sininen 0,3 m levyinen rengas 2,0 m korkeudelle perustuksen pinnasta. Käyttömaadoitusten korjaaminen kuuluu sähköalan ammattihenkilölle.

13.4 Muita määräyksiä ja ohjeita

RAMOn osassa 5 on mm. seuraavat sähköratamääräysten lukua 13 täydentävät määräykset ja ohjeet:

- kiskonkatkeaman korjaus
- ratatyöt, jotka edellyttävät raiteen siirtoa
- työkoneiden käyttö
- ylikulkusillan rakentaminen.

14. KÄYTTÖKESKUKSET

14.1 Käyttökeskus

Sähköradan kaukovalvonta ja -käyttö hoidetaan käyttökeskuksista. Käyttökeskukset ja niiden valvonta-alueet ovat seuraavat:

Helsinki:	Helsinki - Turku Turku-Maaria (km 263) Huopalahti - Vantaankoski Helsinki - Ryttylä (km 79) Riihimäki - Hausjärvi SA välierotin (km 79) Kerava - Sköldvik
Tampere:	Ryttylä (km 79) - Louko (km 330) Toijala-Maaria (km 263) Tampere - Jyväskylä (km 378) Tampere-Pori/Rauma
Kouvola:	Hausjärvi SA välierotin (km 79) - Joensuu Luumäki - Vainikkala Kotka - Savisilta SA välierotin (km 309) Kouvola - Kuusankoski Juurikorpi - Hamina
Seinäjoki:	Louko (km 330) - Oulu Tuomioja-Raahe 1.6.2001 alkaen
Pieksämäki:	Savisilta SA välierotin (km 309) - Iisalmi Pieksämäki - Jyväskylä (km 378)

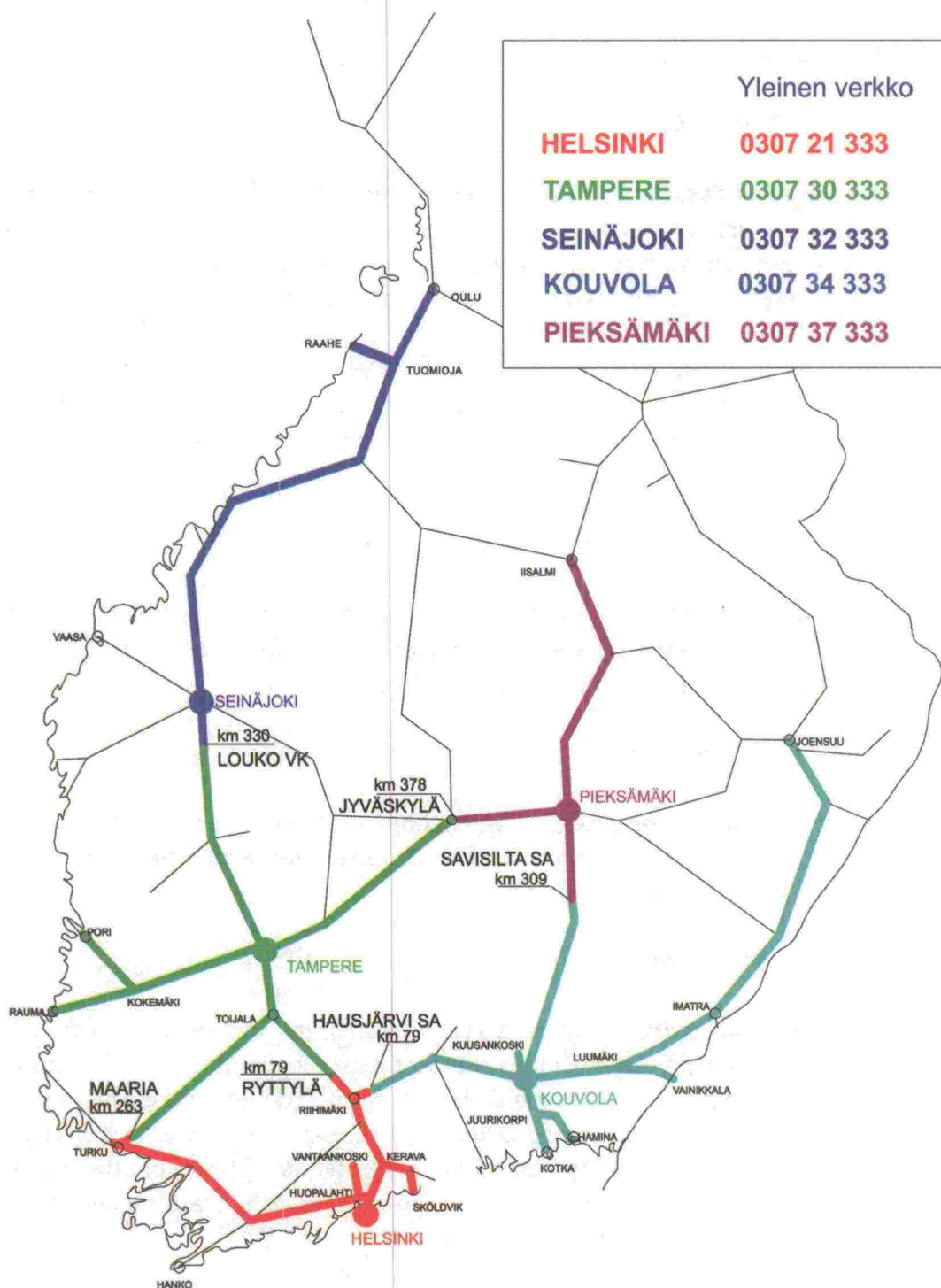
14.2 Työskentely käyttökeskuksessa

Käyttökeskuksen tehtävänä on 24 tuntia vuorokaudessa suorittaa rautatieliikenteen tekniseen varmistamiseen liittyviä toimia, kuten

- sähkötekniisten järjestelmien käytön valvonta ja kytkentöjen suorittaminen
- antaa sähköturvallisuuteen liittyvää tietoa työskenneltäessä sähköistetyllä radalla
- saada tietoa sähkötekniisten järjestelmien ja -laitteiden käytettävyydestä
- sähkö- ja turvalaitteita koskevien häiriöilmoitusten vastaanotto ja viallisten kohteiden rajaaminen sekä korvaavan toiminnan kytkeminen mahdollisuuksien mukaan
- viankorjaustoiminnan käynnistäminen
- neuvottelut korjauskiireellisyydestä liikenteenohjauksen ja palvelutuotannon kanssa
- onnettomuustilanteissa yhteydenpito palokuntiin ja muihin viranomaisiin

- sähkö- ja turvalaitevioista johtuvien liikennehäiriöiden selvittäminen liikenteenohjauksen kanssa.

Käyttökeskusten vikapalvelunumerot ja toiminta-alueet

Onnettomuus- tai vaaratilanteessa ota yhteys ao. alueen käyttökeskukseen tai soita hätänumeroon 112.

14.3 Sähköradan paikalliskäyttömahdollisuudet

Sähköradan käyttötoimenpiteitä voidaan tehdä paikallisesti seuraavien paikkojen ohjaustaululta:

- syöttöasemat
- välikytkinasemat
- liikennepaikat.

14.4 Ratajohdon kytkentä

14.4.1 Peruskytkentä

Peruskytkennässä ratajohto on jännitteinen. Ratajohdon kytkentätilanne, ts. katkaisijoiden ja erottimien asennot ja jännitteettömät kytkentäryhmät, nähdään käyttökeskuksessa olevalta valvontataululta ja/tai näyttöpäätteeltä. Peruskytkentä on pysyvästi merkitty valvontataululle ja/tai näyttöpäätteelle.

Jos radalla tai ratajohdolla tehtävien töiden yms. syiden takia tiettyjä kytkentöjä ei voida sallia, kiellettyjen ohjausten suorittaminen on estettävä järjestelmästä riippuen joko poistamalla ao. painike, asentamalla estotulppa tai käyttämällä kauko-ohjauksen estologiikkaa.

14.4.2 Valvontajärjestelmän häiriöt ja vauriot

Valvontajärjestelmän häiriöiden tai vaurioiden varalta käyttökeskuksessa on oltava kutakin kytkintä koskevat poikkeukselliset tiedot, kuten peruskytkennästä poikkeava kytkimen asento, mahdollinen ohjauskielto jne.

14.4.3 Käyttöpäiväkirja

Käyttökeskuksessa on pidettävä ns. käyttöpäiväkirjaa, johon merkitään ne järjestelmää ja sen käyttöä koskevat tapahtumat (epäonnistuneet ohjaukset, laukaisut, hälytykset jne), joita ei saada automaattisesti.

14.4.4 Syöttöalueet

Ratajohdon kytkentä on pyrittävä pitämään sellaisena, että sähköenergian syöttöalueet ovat peruskytkennän mukaiset. Sallituista kytkentätilanteista annetaan kullekin käyttökeskukselle keskuskohtaiset ohjeet. Jos peruskytkennän mukaisista syöttöalueista joudutaan poikkeamaan, on ennen jännitteen kytkemistä huolehdittava, että suojareleistys toimii myös muutetulla syöttöalueella sattuvissa vioissa. Releasettelujen muuttamiseen on saatava sähköratalaitteiston käytön johtajan tai hänen nimeämänsä henkilön lupa.

14.4.5 Erottimet, kuormanerottimet ja katkaisijat

Ratajohdon erottimia, kuormanerottimia ja katkaisijoita käytetään seuraavasti:

- Erottimien kytkeminen (avaaminen ja sulkeminen) on luvallista vain kuormittamattomina. Tämän vuoksi ratajohdon kytkentä on ennen erottimien kytkemistä järjestettävä sellaiseksi, että erotettava kytkentäryhmä on pituudeltaan korkeintaan 5 km ja kytkentäryhmään ei liity kuormituksia (sähkövetokalustoa tai lämmityskuormaa).
- Kytkentätilanteita järjestettäessä kuormanerottimia saa käyttää normaalien kuormitusvirtojen katkaisuun ja kytkemiseen.
- Oikosulku paikallistettaessa jännitteen jälleenkytkentäyritykset on aina tehtävä katkaisijoilla (katkaisijat on mitoitettu siten, että ne pystyvät katkaisemaan oikosulkuvirrat). Katso 14.5.2.

14.5 Toimenpiteet häiriötapauksissa

14.5.1 Häiriöiden selvitys

Kun jotain poikkeuksellista tapahtuu, käyttökeskuksen käyttöpäivystäjän on luotava itselleen mahdollisimman nopeasti selvä kuva häiriön synnystä, syystä, laajuudesta ja seurauksista sekä vian korjaamiseen todennäköisesti menevästä ajasta, varsinkin, jos vika voi aiheuttaa häiriöitä liikenteeseen.

14.5.2 Oikosulku ratajohdossa

Kun ratajohtoon sattuu oikosulku, kyseistä ajojohdon osaa syöttävä(t) katkaisija(t) laukeaa (laukeavat).

Jos jokin ratajohtoa syöttävistä katkaisijoista on kytketty jälleenkytkentäautomaatiikkaan, kyseinen katkaisija suorittaa automatiikkaan asetellun ajan kuluttua jälleenkytkennän. Jälleenkytkennän onnistuessa, ts. jos vika on poistunut ratajohdosta, käyttö jatkuu normaalina. Jos katkaisija sitä vastoin laukeaa uudelleen, kaukokäyttöjärjestelmä antaa käyttökeskukselle hälytyksen katkaisijan laukeamisesta.

Saatuun hälytyksen katkaisijan laukeamisesta käyttökeskuksen päivystäjä ilmoittaa liikenteenohjaajalle jännitteettömän alueen ja tiedustelee, onko ko. alueella sattunut junaonnettomuutta tai muuta vakavaa vauriota tai onko ko. alueella käynnissä töitä, jotka ovat voineet aiheuttaa oikosulkulaukaisun. Jos tällaisesta ei ole tietoa, käyttöpäivystäjä antaa liikenteenohjaajan välityksellä kyseisellä rataosuudella mahdollisesti olevien sähkövetureiden ja -junien kuljettajille määräyksen virroittimien laskemisesta. Kun virroittimet on laskettu, käyttöpäivystäjä suorittaa kokeilukytkennän, jolla selvitetään, onko vika ratajohdossa vai sähkövetokalustossa.

SRM 14. Käyttökeskukset

Jos katkaisija laukeaa, on vika ratajohdossa ja käyttöpäivystäjä ryhtyy paikallistamaan sitä suorittamalla tarpeellisen määrän jälleenkytkentöjä.

Jos kytkentä onnistuu, käyttöpäivystäjä antaa määräyksen virroittimien nostamisesta. Virroittimen nostamisen yhteydessä veturimiehistön tulee tarkkailla kytkentymistapahtumaa mahdollisen oikosulun havaitsemiseksi.

Jos vikaa ei edellä mainituin toimin enää löydetä, käyttö jatkuu normaalina. Veturimiehistöä kehoitetaan kuitenkin suorittamaan tähystystä oikosulun paikan selvittämiseksi.

14.5.3 Ratajohdon kuormitus

Jos ratajohdon jännite- tai kuormitustilanne jollakin verkon osalla uhkaa muodostua kestäättömäksi esim. poikkeuksellisen kytkentätilanteen tai verkkohäiriön aikana, käyttökeskus rajoittaa ajojohtimeen liittyvien sivukuormitusten tehonottoa siltä osin kuin se voidaan tehdä liikennettä häiritsemättä. Jos nämä toimenpiteet eivät riitä, käyttökeskus ilmoittaa tästä välittömästi ao. alueen liikenteenohjaajalle, joka antaa ohjeet liikenteenhoidosta ko. rataosalla rajoittaen käyttökeskuksen ohjeen mukaan kulussa olevien sähkövetureiden ja -junien tehonottoa ja määrää.

14.5.4 Häiriö syöttö- tai välikytkinasemalla

Syöttö- ja välikytkinasemalla sattuneesta häiriöstä saadaan käyttökeskukseen asemakohtaiset kaukohälytykset.

Jos hälytykseen liittyy aseman 110 kV katkaisijan laukeaminen ja on todennäköistä, että vika on ko. kytkinasemalla (25 kV katkaisijat laukeavat), ei jälleenkytkentäyritystä saa suorittaa ennen kuin sähköalan ammattihenkilöt ovat käyneet toteamassa häiriön syyn.

14.5.5 Häiriö kantaverkossa

Jos valtakunnan kantaverkossa tapahtuu häiriö, häiriön vaikutusalueella olevien syöttöasemien 110 kV katkaisijat on avattava, elleivät ne aukea automaattisesti.

Käyttökeskuksen käyttöpäivystäjä ryhtyy selvittämään ko. häiriön syytä, laajuutta ja kestoaikaa ottamalla yhteyden syöttävän verkkoyhtiön vikapäivystykseen.

Jos 110 kV kantaverkossa oli ohimenevä häiriö (pika- tai aikajälleenkytkentä toiminut), käyttöpäivystäjä kytkee syöttöaseman normaaliin käyttöön syöttävän verkkoyhtiön luvalla.

Jos 110 kV kantaverkossa on pysyvä häiriö, käyttöpäivystäjä järjestää ko. syöttöaseman normaalisti syöttämälle alueelle jännitteen naapurisyöttöaseman kautta Korvaavat kytkennät -ohjeen mukaisesti.

14.5.6 Häiriöstä ja poikkeavuuksista ilmoittaminen

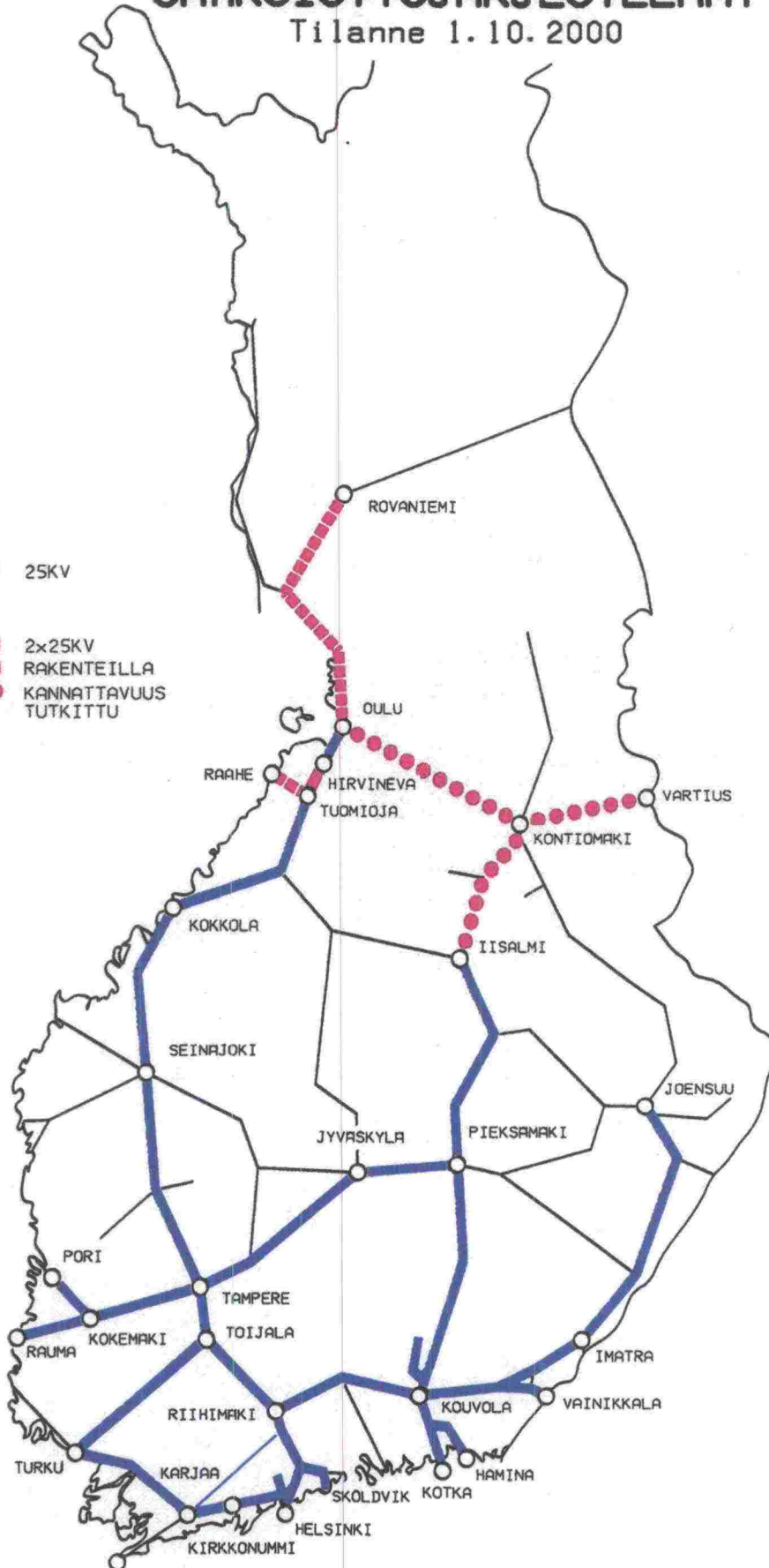
Käyttökeskuksen on ilmoitettava syntyneestä häiriöstä

- Kyseisen rataosan liikenteenohjaajalle kaikissa niissä tapauksissa, jotka johtavat liikennehäiriöön. Suuremmista laitteita koskevista vaurioista on ilmoitettava myös silloin, kun seurauksena ei ole välitöntä käyttökeskeytystä, mutta riski sellaisen syntymisestä oleellisesti kasvaa.
- Päivystävälle sähköasentajalle.
- Sähköradan työnjohdolle, joka toimittaa ilmoituksen edelleen sähkölaitteiston käytön johtajalle.

SÄHKÖISTYJSÄRJESTELMÄT

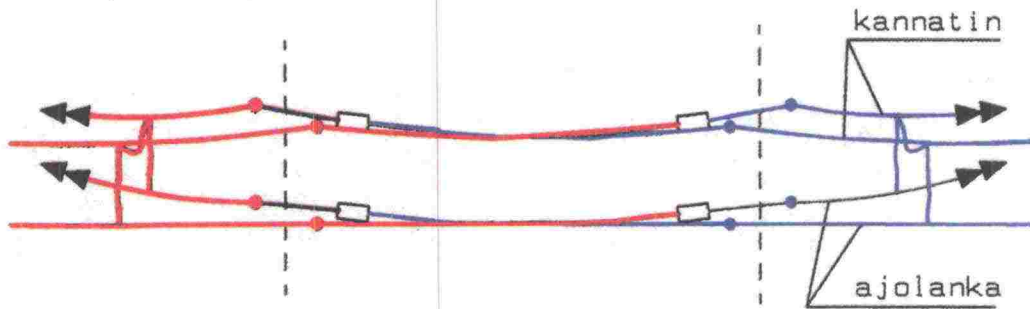
Tilanne 1.10.2000

- 25KV
- 2x25KV RAKENTEILLA
- KANNATTAVUUS TUTKITTU

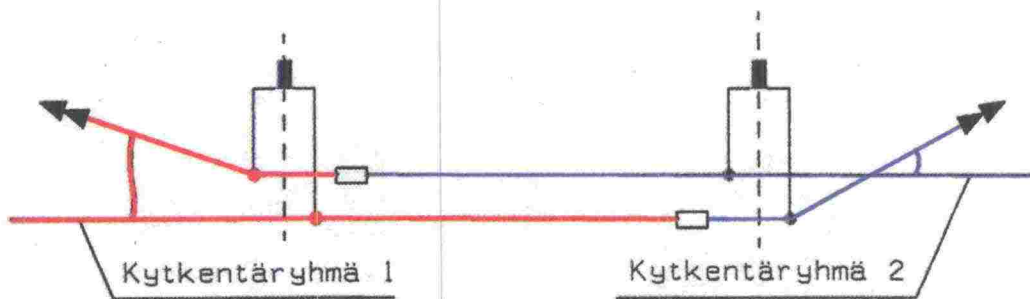

EROTUSKENTTÄ

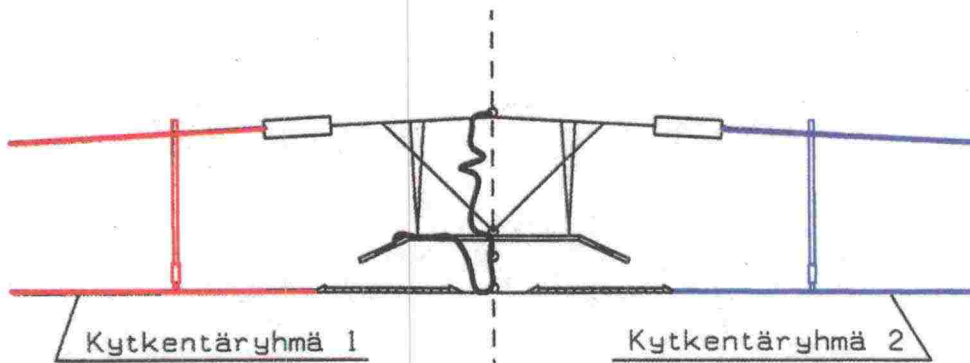
Sivulta katsottuna

Ylhäältä katsottuna

EROTUSJAKSO

Huom. Kytkentäryhmät 1 ja 2 voivat olla erivaiheiset.

RATAJOHTOPYLVÄÄN KÄYTTÖMAADOITUKSET

Käyttömaadoitus paluujohtimeen kiskoonliitintä pylväällä (PKL-pylväs).

Kuva 1.

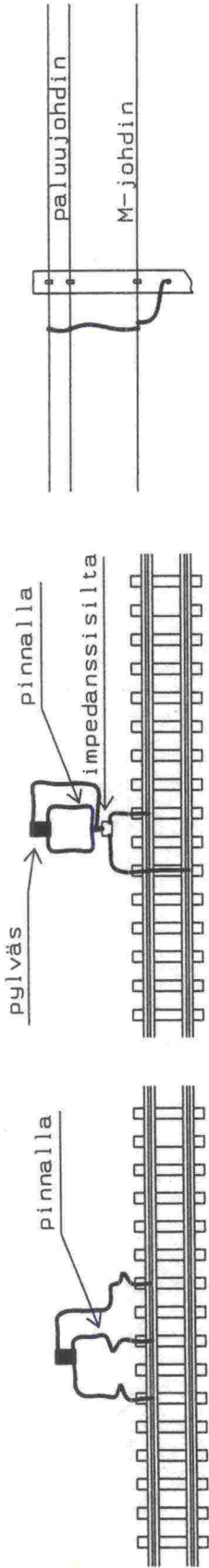
Liitintä suoraan paluukiskoon.

Kuva 2.

Liitintä impedanssisilta.

Kuva 3.

Liitintä PKL-pylvään yläpäässä

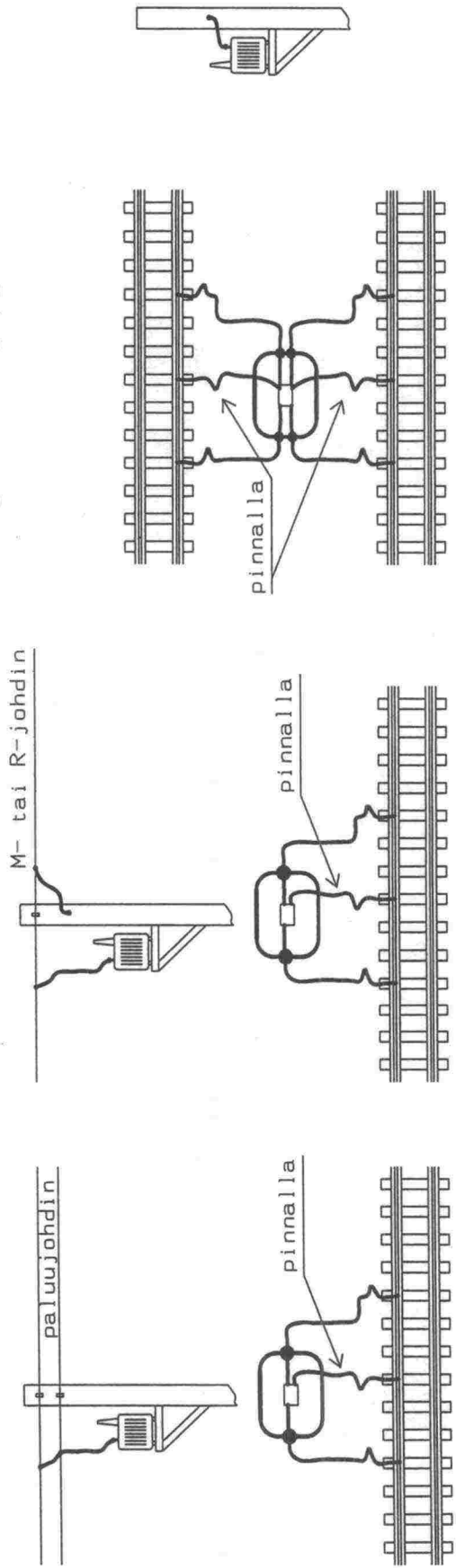
Käyttömaadoitus lämmitysmuuntajapylväällä.

Kuva 4.

Ension X-napa yhdistetty paluujohtimeen.

Kuva 5.

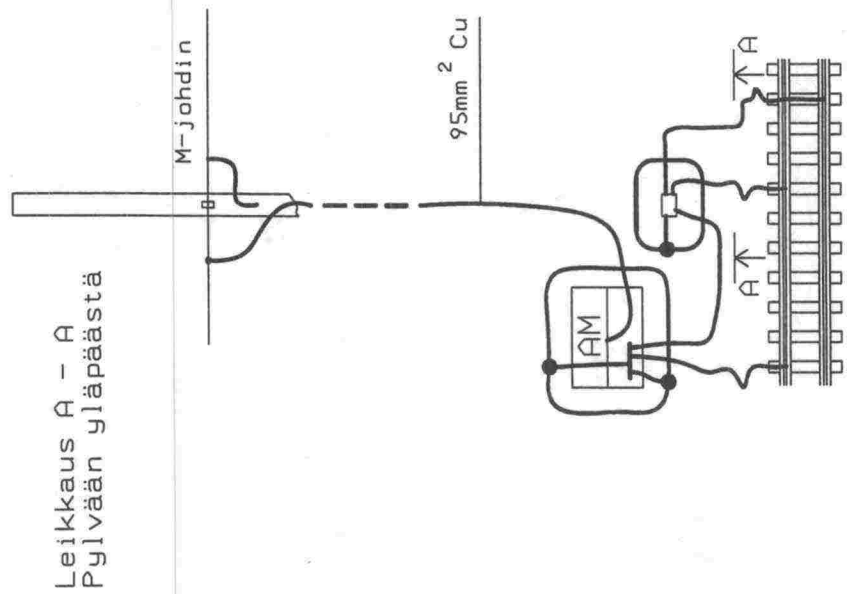
Ension X-napa ja pylväs yhdistetty M- tai R-johtimeen.

Kuva 6.
Pylväällä ei ole P-, M- tai R-johtinta; ension X-napa yhdistetty pylväaseen.

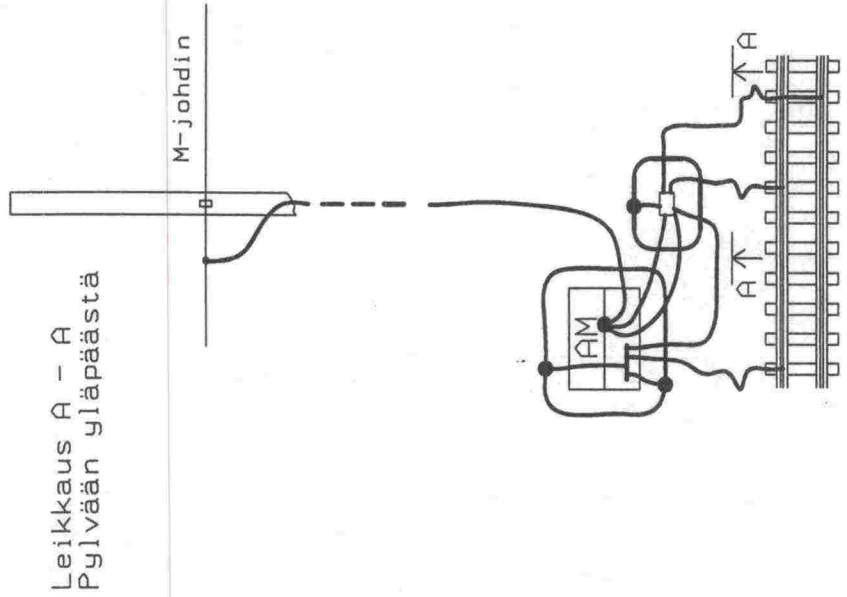
Käyttömaadoitus säästömuuntajalla ja liityntäpylväällä.

Kuva 7.
Liitäntä 95 mm^2 Cu käyttömaadoitusjohdinta
ja 25 mm^2 Cu suojaadoitusjohdinta käyttäen.

Leikkaus A - A
Pylvään yläpäästä

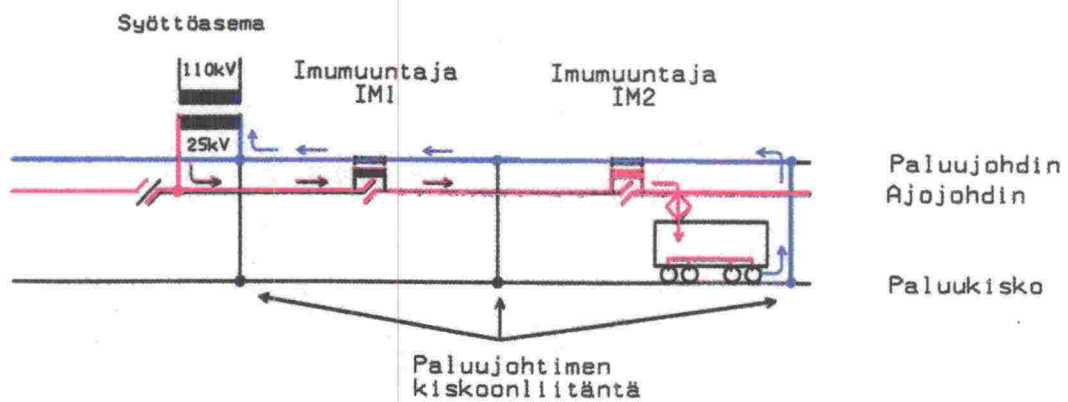
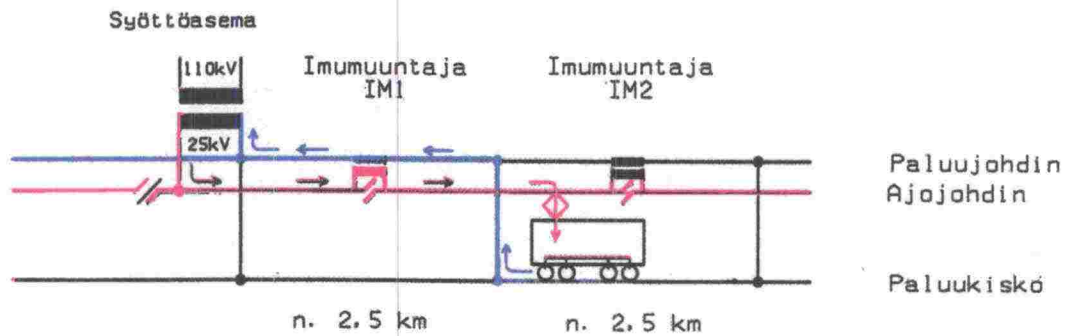
Kuva 8.
Liitäntä $3 \times 25 \text{ mm}^2$ Cu käyttömaadoitusjohdinta
ja 25 mm^2 Cu suojaadoitusjohdinta käyttäen.

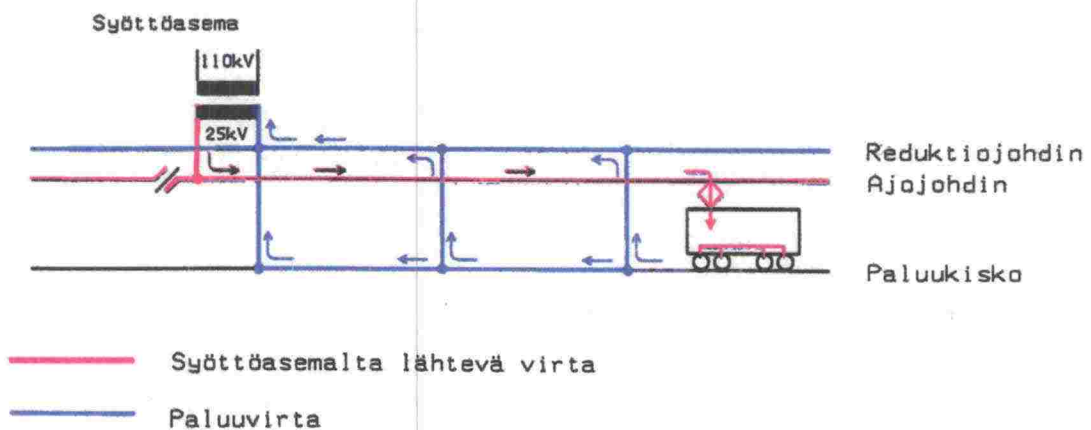
Leikkaus A - A
Pylvään yläpäästä

VIRRAN KULKUTIE SYÖTTÖASEMAN JA VETOKAULUSTON VÄLILLÄ JÄRJESTELMÄSSÄ 25 KV

Imumuuntajalla
ja paluujohtimella varustettu ratajohto

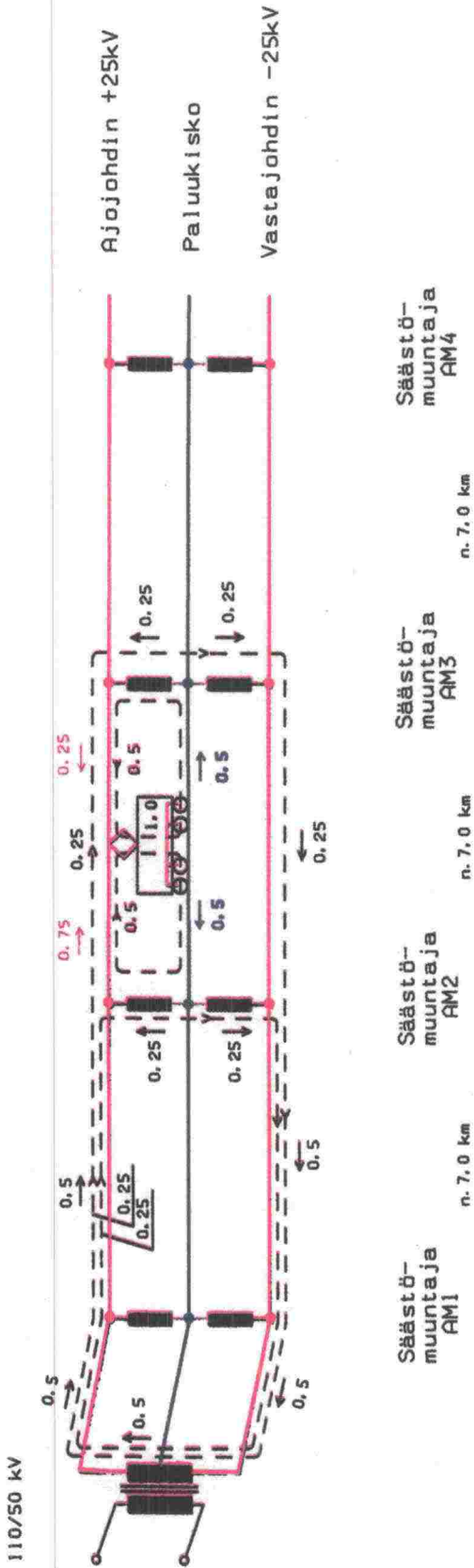

Reduktiojohtimella varustettu ratajohto

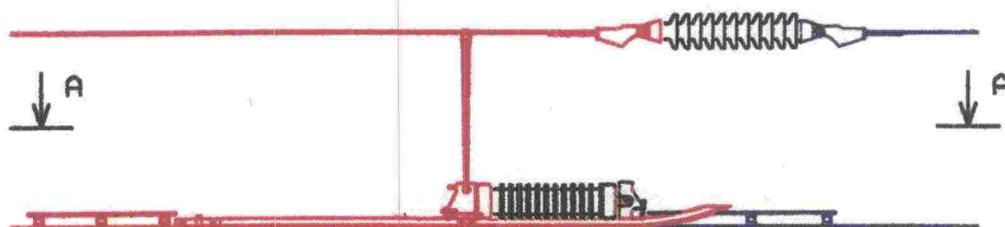

VIRRAN KULKUTIE
SYÖTTÖASEMAN JA VETOKALUSTON VÄLILLÄ
JÄRJESTELMÄSSÄ 2 X 25 KV

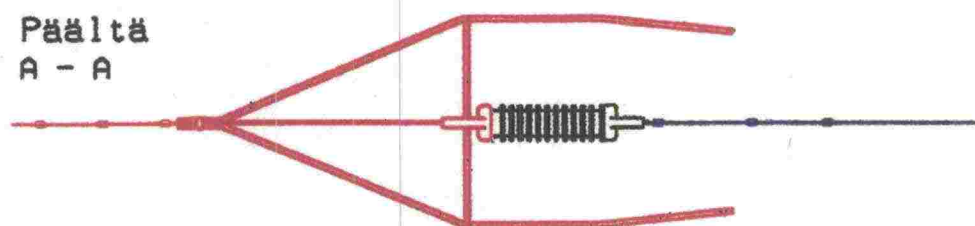

HITAASTI AJETTAVA RYHMITYSERISTIN

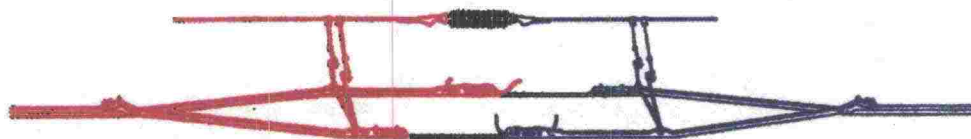
Sivulta

Päältä
A - A

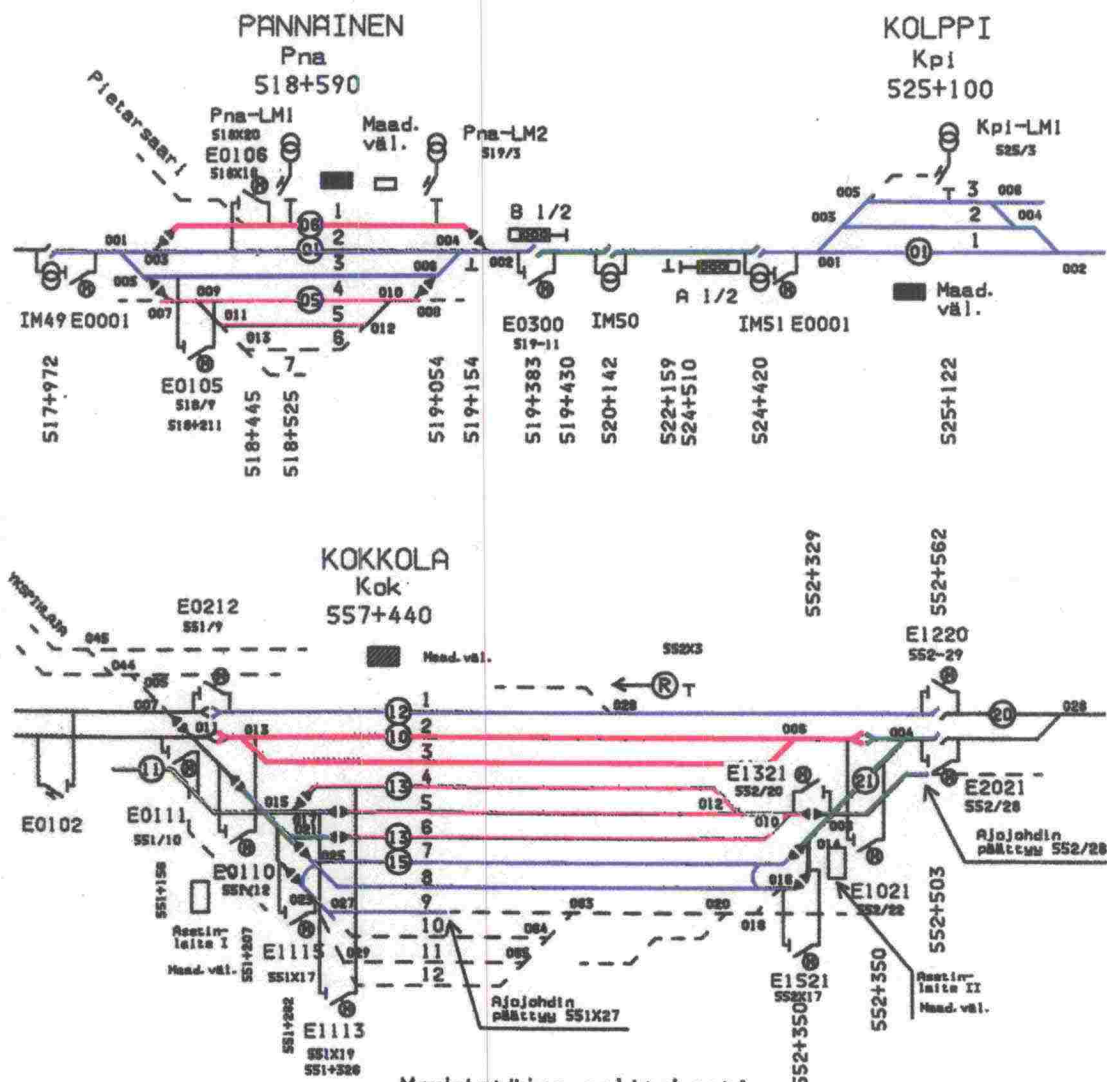

NOPEASTI AJETTAVA RYHMITYSERISTIN

- kytkenäryhmä 1
- kytkenäryhmä 2

LIIKENNEPAIKAN SÄHKÖRATALAITTEIDEN MERKINTÖJÄ

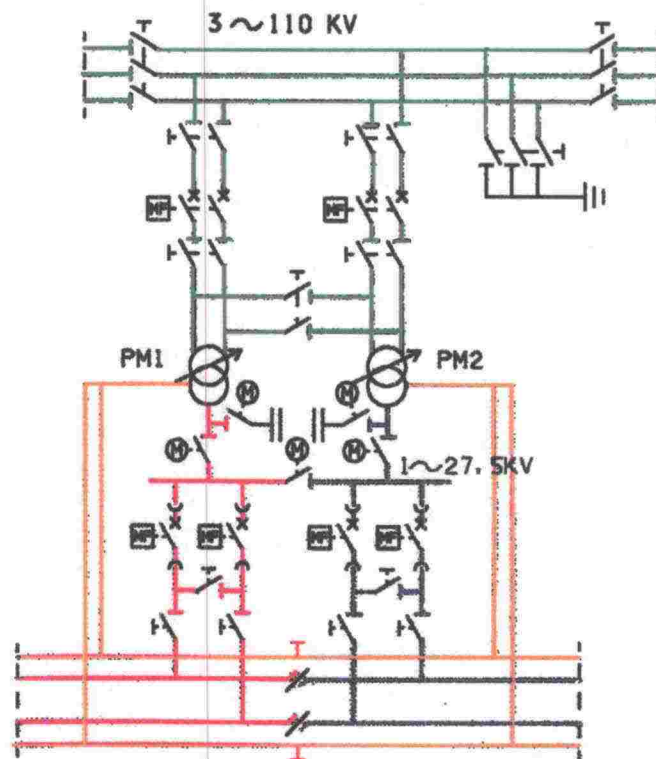

Merkintöjen selitykset:

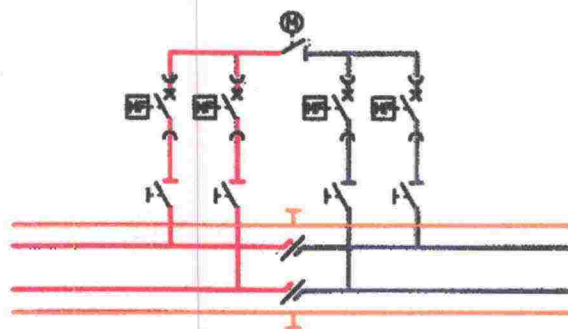
1, 2, 3, 4	Raitteiden numerot	↓	Paluujohtimen kiskoonliittäntä
01, 12, 15	Kytkentäryhmien num.		I-pylvään numero
E0001, E0212	Pitkittäiserotin	521-5	P-pylvään numero
E0102	Poikittäiserotin	551/12	R-pylvään numero
E0105, E1113	Ryhmäerotin	552X3	Ratakilometri + m
	Erottimen tunnuksena käytetään liikennepaikan nimilyhennettä ja erottimen numeroa, esim. Kok E1220	551 + 156	
IM50	Imumuuntaja n:o 50	Ⓡ→	Reduktiojohtin alue
LM2	Lämmitysmuuntaja n:o 2	—/—	Ajojohtimella varustettu raide
→	Ryhmitysieristin	---/---	Raide ilman ajojohdinta
→	Ryhmitysieristin (nopeasti ajettava)	001, 003	Vaihdenumeroita
—/—	Erotuskenttä		

JÄRJESTELMAN 25 KV SYÖTTÖASEMA

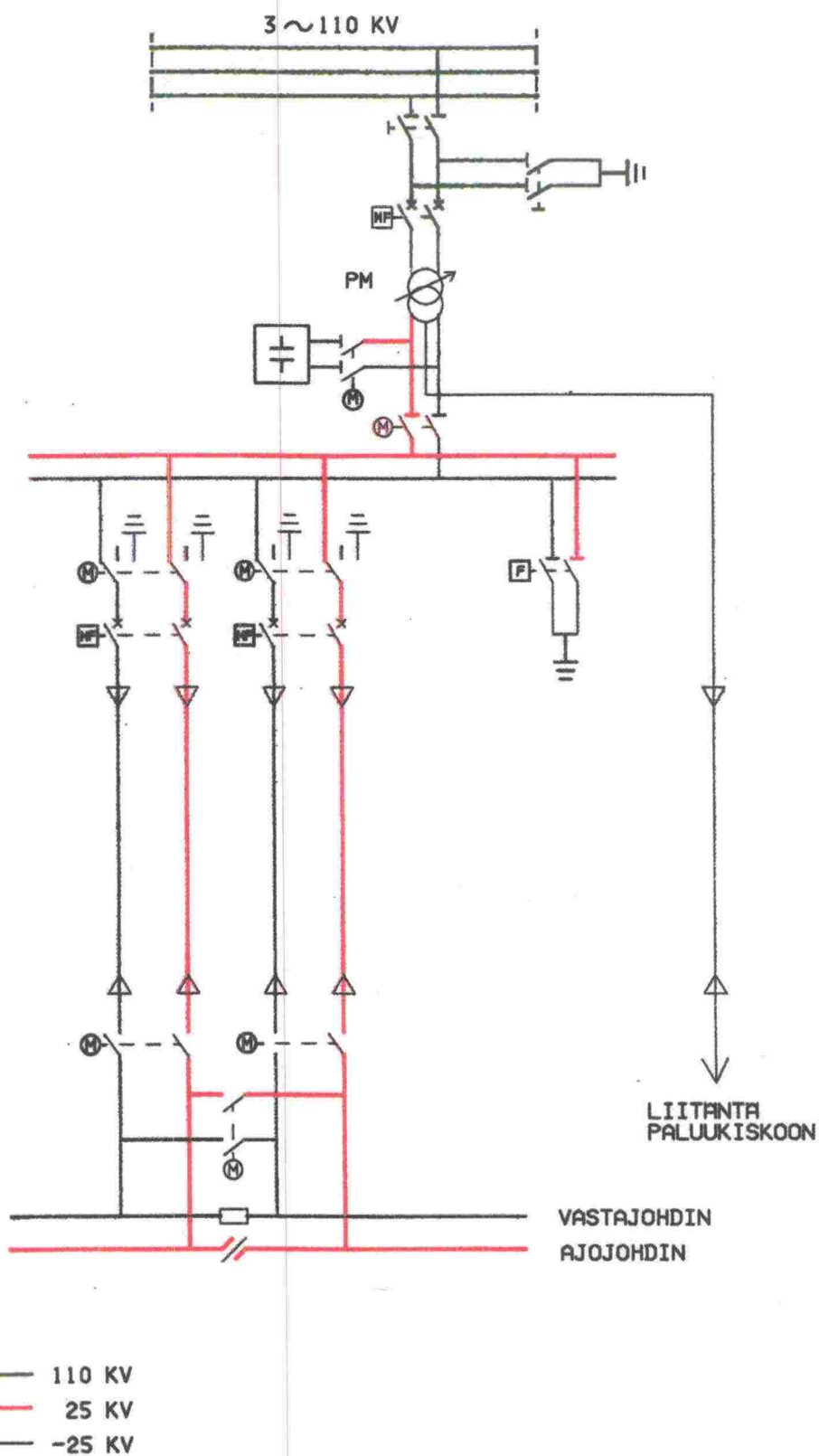

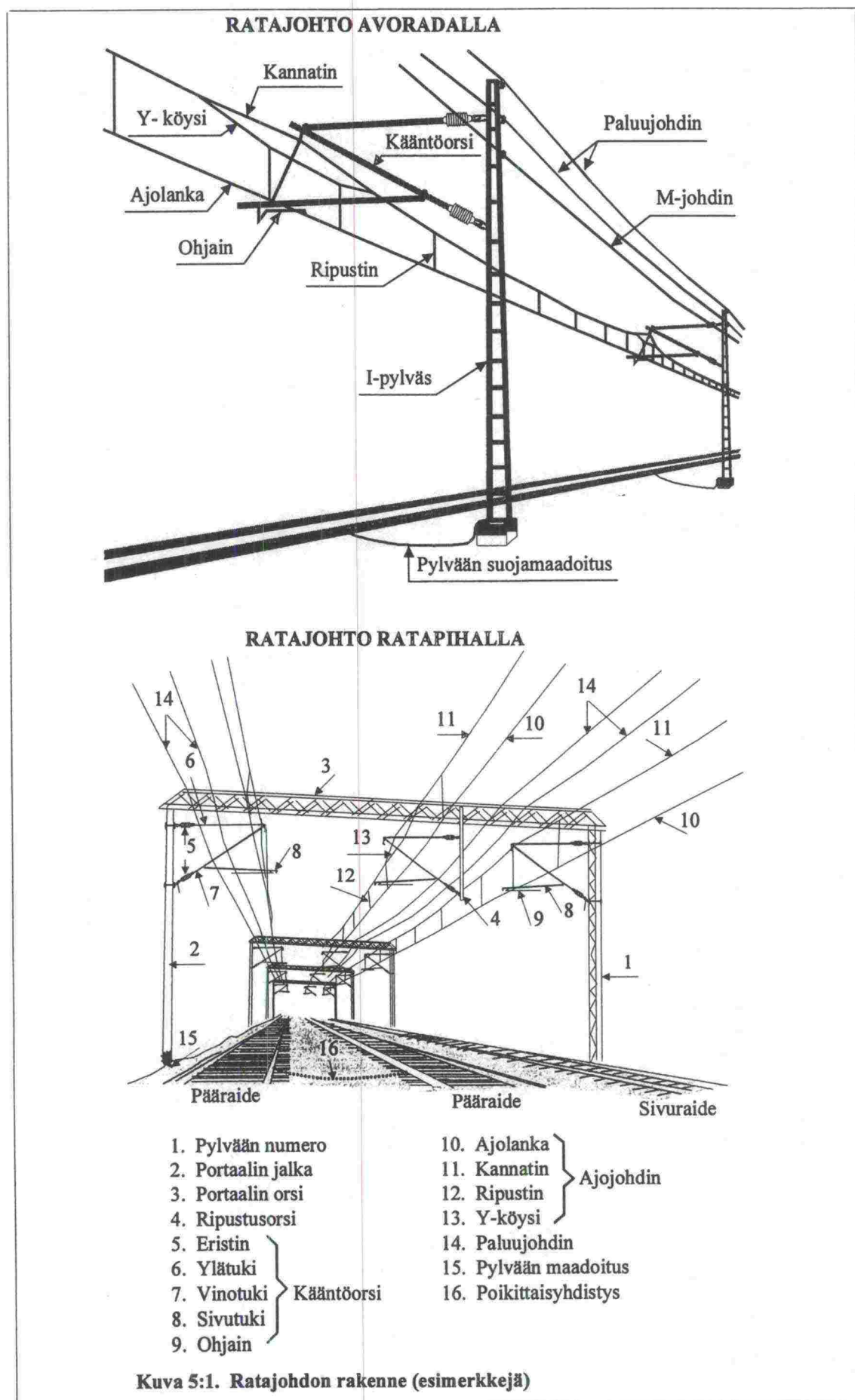
JÄRJESTELMAN 25 KV VÄLIKYTKINASEMA

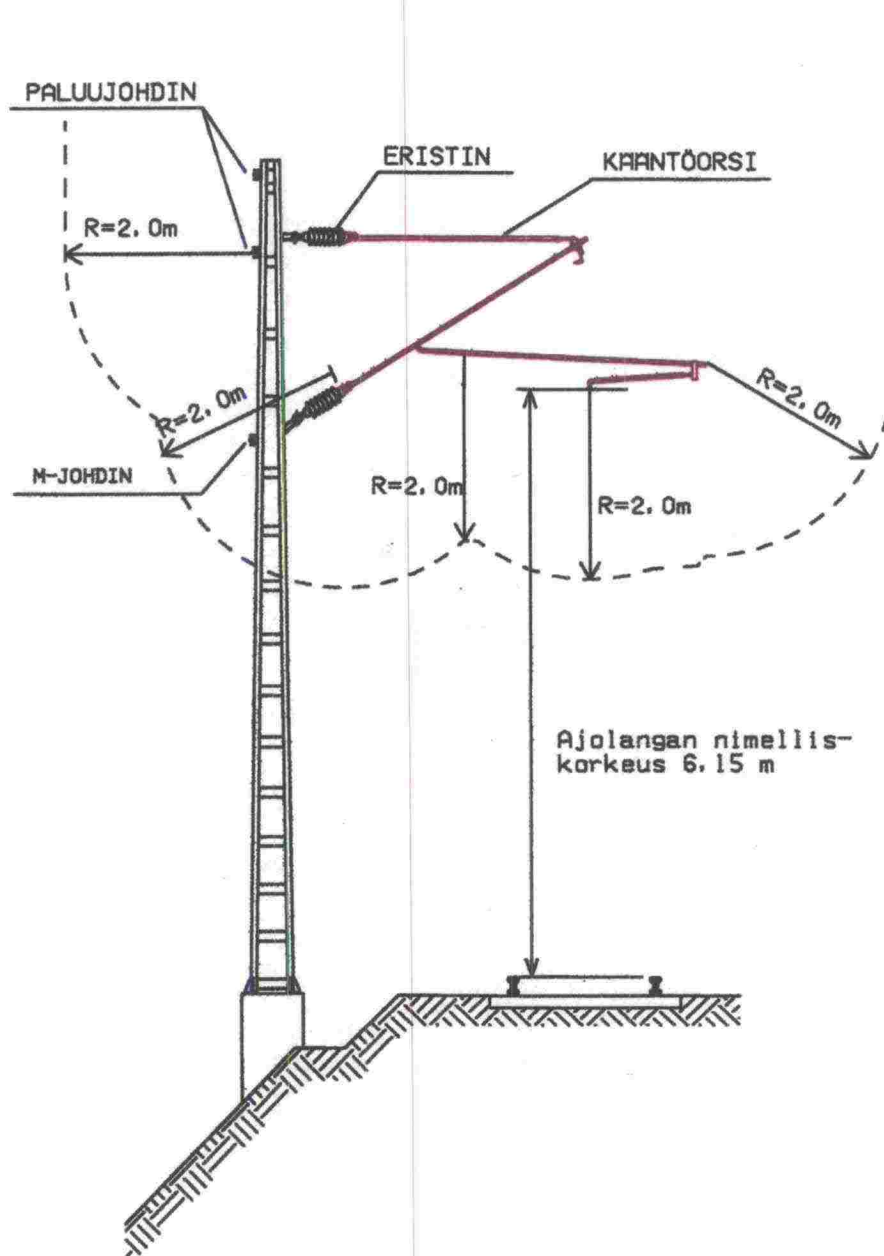
- 110 kV
- 25 kV vaihejännite
- 25 kV vaihejännite
- Paluujohtoin

JÄRJESTELMÄN 2x25 KV SYÖTTÖASEMA

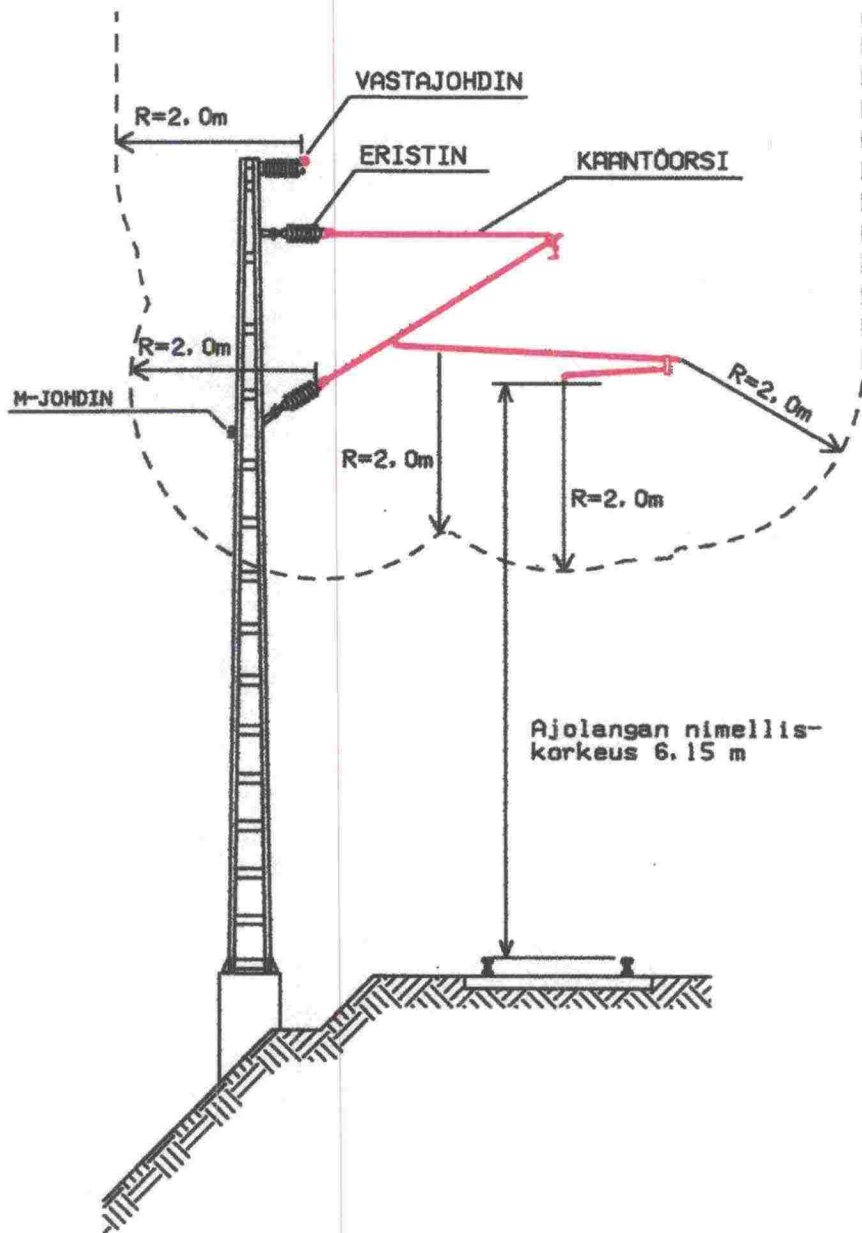

TEHTÄVÄÄN OPASTETUN HENKILÖN
PIENIN TYÖSKENTELYETÄISYYS
RATAJOHDON JÄNNITTEISISTÄ OSISTA
JÄRJESTELMÄSSÄ 25 KV.

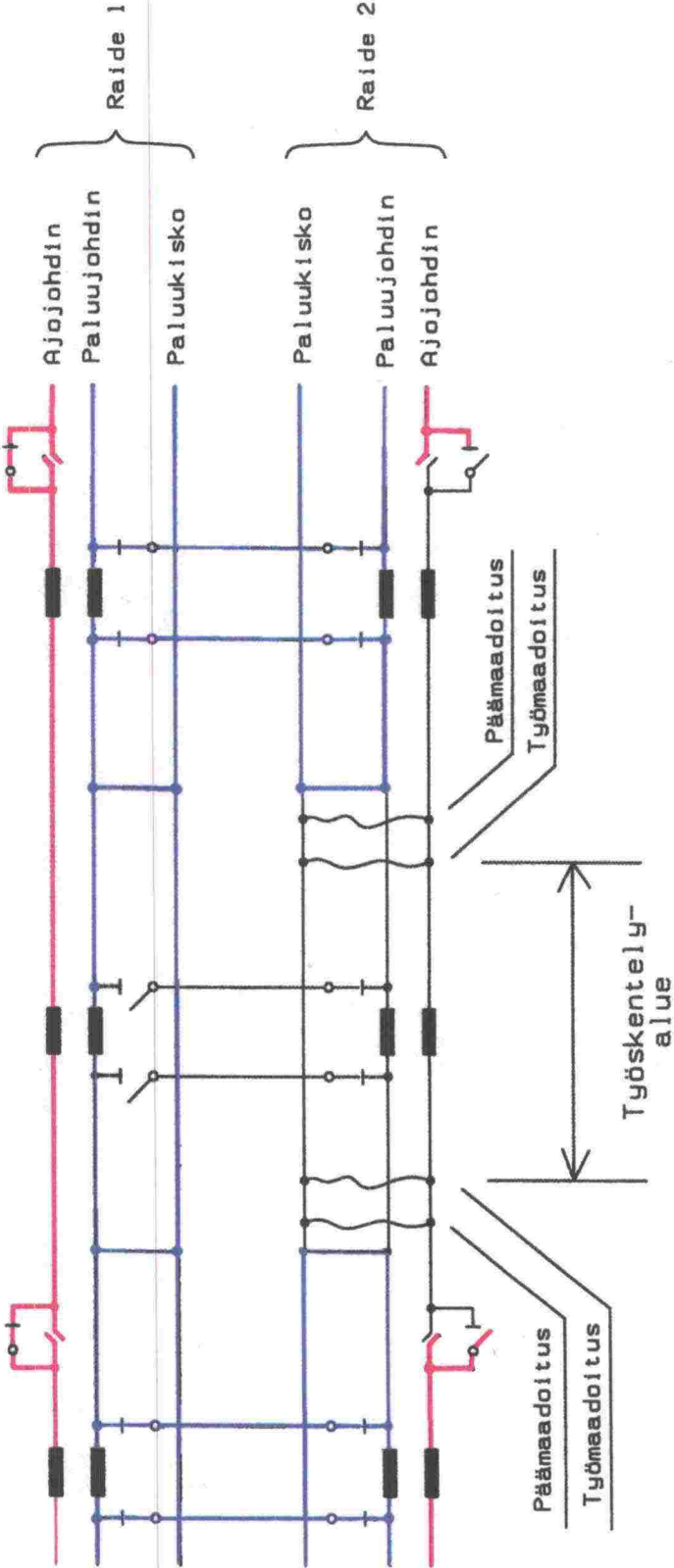

TEHTÄVÄÄN OPASTETUN HENKILÖN
PIENIN TYÖSKENTELYETÄISYYS
RATAJOHDON JÄNNITTEISISTÄ OSISTA
JÄRJESTELMÄSSÄ 2 X 25 KV.

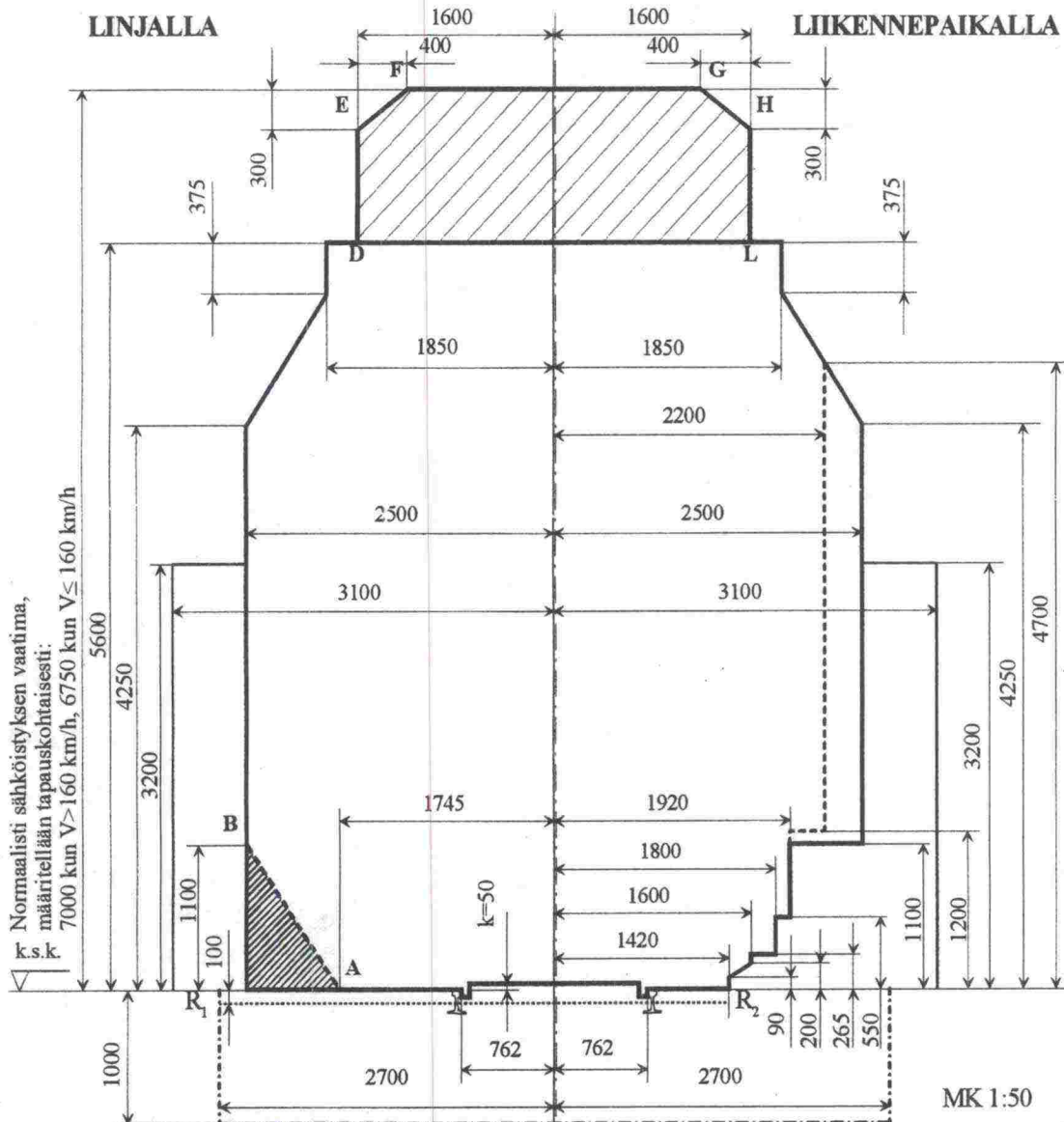

PALUULOHTIMEN EROTTAMINEN
VIEREISEN RAITTEEN PALUULOHTIMESTA
TYÖSKENNELTAESSA KAKSIRAITTEISELLA RADALLA

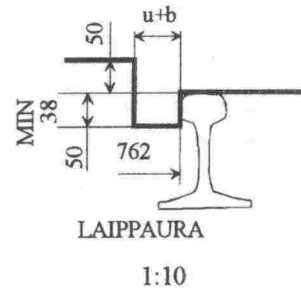

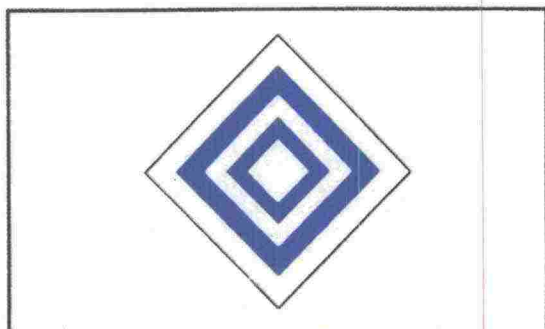
AUKEAN TILAN ULOTTUMA (ATU)

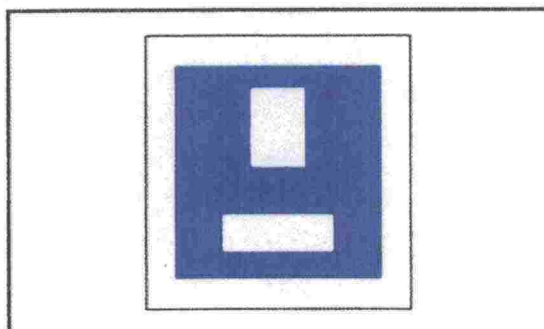
- rajaviiva pääraiteen ulottumalle
  - - - - - rajaviiva sivuraiteen ulottumalle
  - ▨ varattu aidoille, raideopastimille ja viereisen raiteen tukikerrokselle
  - rajaviiva pylväiden ym. ulottumalle
  - ..... rajaviivan yläpuolella sallitaan vain vaihteiden ja turvalaitteiden osia, tasoristeysten päällysteitä yms.
  - - - - - rajaviivan yläpuolella ei sallita rataan kuulumattomia perustuksia, köysiä, putkijohtoja, kaapeleita ym.
- $u_{min} \begin{cases} = 41 \text{ mm kapein kohta risteys-vastakiskosovituksessa} \\ = 75 \text{ mm tasoristeyksissä ja vast. paikoissa} \end{cases}$
- b = laippauran levitys kaarteessa
- $k = 50 \text{ mm}$, kun pystytason pyöristyssäde $S > 1000 \text{ m}$
- $k = 0 \text{ mm}$, kun pystytason pyöristyssäde $S = 500 \text{ m}$
- k kasvaa lineaarisesti $0 \dots 50 \text{ mm}$ pyöristyssäteen kasvaessa vastaavasti $500 \dots 1000 \text{ m}$
- ▨ sähköistetyt ja sähköistettävät raiteet

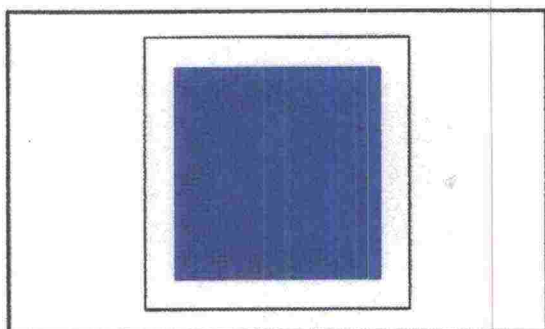
SÄHKÖRADAN MERKKEJÄ

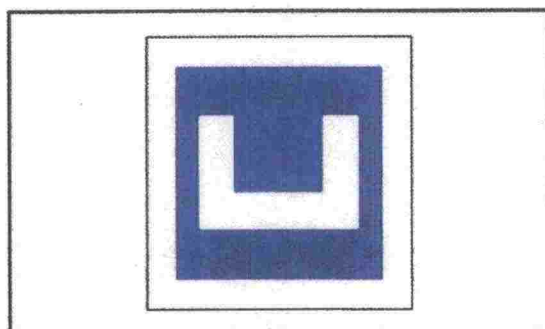
Ajojohdin päättyy.

Erotusjakso alkaa.

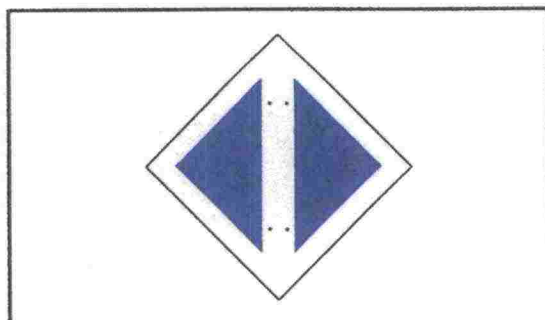
Erotusjakson etumerkki.

Erotusjakso päättyy.

Laske virroitin.

Nosta virroitin.

Ajolangan korkeus alle 6,0 m.

Ryhmityseristinmerkki.

Sähköradan rakennustyön varoituskilpi.

25 kV alkaa.

Hengenvaara, Livsfara.

Hengenvaara.

Kuormausalueen merkki.

- 1 Rautatieliikennetärinän mittausohje
- 2 Yleisohje johdoista ja kaapeleista Ratahallintokeskuksen alueella
- 3 Teollisuus- ja satamaradat
- 4 Radan suunnitteluohje

RATAHALLINTOKESKUS
KAIVOKATU 6, PL 185
00101 HELSINKI

Lisätietoja: Juha Sjöblom, puh.(09) 5840 5187, sähköposti: juha.sjoblom@rhk.fi
Jakelu: VR Kirjapaino, puh.0307 25874, faksi 0307 25826

ISBN 952-445-043-7
ISSN 1456-1204